



EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Företagsekonomiska Institutionen

Kandidatuppsats
Januari 2005

Relationen mellan revisorer och kreditgivare gällande gemensamma kunder

- **Hur påverkas kreditgivare av revisorers oberoende?**

Författare

Broman Daniel

Gillberg Mattias

Hellén-Halme Kerstin

Magnusson Sofia

Handledare

Green Erling

Unger Carl-Michael

Förord

Vi vill tacka de personer som har hjälpt oss under uppsatsens tid. Först och främst vill vi tacka våra handledare för deras goda råd under arbetets gång. Vi vill också ge ett stort tack till de revisorer och kreditgivare som trots sin knappa tid ville ställa upp på våra intervjuer. Slutligen vill vi tacka de personer som har korrekturläst uppsatsen.

Lund 2005-01-11

Daniel Broman

Mattias Gillberg

Kerstin Hellén-Halme

Sofia Magnusson

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Relationen mellan revisorer och kreditgivare gällande gemensamma kunder - Hur påverkas kreditgivare av revisorers oberoende?
Seminariedatum:	2005-01-11
Ämne/kurs:	Kandidatseminarium i Företagsekonomi, FEK 582, 10 poäng
Författare:	Daniel Broman, Mattias Gillberg, Kerstin Hellén-Halme, Sofia Magnusson
Handledare:	Erling Green, Carl-Michael Unger
Nyckelord:	Revision, kreditbedömning, förtroende, oberoende och tillförlitlig information.
Syfte:	Uppsatsens syfte är att beskriva och analysera relationen mellan revisorer och kreditgivare, vid arbetet med gemensamma kunder. Vidare diskuteras kreditgivares förtroende för revisorer och hur revisorers oberoende påverkar den granskade informationens tillförlitlighet, sett utifrån revisorers och kreditgivares synvinkel.
Metod:	Vi har valt ett induktivt och ett kvalitativt tillvägagångssätt i vår undersökning. Vår uppsats bygger på de intervjuer som vi har genomfört med revisorer och kreditgivare. Vi har använt oss av semistrukturerade intervjufrågor för att få djupare svar.
Teoretiska perspektiv:	För att förklara vår undersökning använder vi oss av agentteorin och intressentmodellen. Vidare använder vi oss av lagar, normer och begrepp som är relevanta inom redovisningsområdet.
Empiri:	Empirin baseras på personliga intervjuer med revisorer och kreditgivare. Respondenterna arbetar på lokala, nationella och internationella revisionsbyråer och banker.
Slutsatser:	Vi ser att relationen mellan revisorer och kreditgivare fungerar bra och att kreditgivare har stort förtroende för revisorer. Vi anser dock att kreditgivarna borde vara mer kritiska i sitt arbete. Efter införandet av analysmodellen anser vi att revisorns oberoende i sig inte längre utgör ett stort problem. För att ytterligare minska risken för hot mot oberoendet anser vi att FAR eller Revisorsnämnden borde utforma en klar definition på vad som menas med revisionsnära tjänster och fristående rådgivning, för att alla skall ha samma innebörd på begreppen.

Abstract

- Title:** The relationship between Auditors and Financiers among joint costumers – How does Financiers affects of the Auditors independence?
- Seminar date:** 2005-01-11
- Course:** Bachelor thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)
- Authors:** Daniel Broman, Mattias Gillberg, Kerstin Hellén-Halme, Sofia Magnusson
- Advisors:** Erling Green, Carl-Michael Unger
- Key words:** Audits, Credit Requirements, Independence, Reliable information and Trust.
- Purpose:** The purpose of this thesis is to describe and analyse the relationship between auditors and financiers, among joint costumers. This thesis aims to discuss the financier's trust for the auditors and how the auditor's independence effect the liability of the information and how this is understood from both the auditors and the financier's perspective.
- Methodology:** This thesis is based on an empirical study using an induction and a qualitative method. Personal interviews with auditors and financiers were made using semistructured forms to obtain detailed answers.
- Theoretical perspectives:** We have used the Agent theory and the Business partner model to describe our thesis. Further have we used laws, norms and conceptions that are relevant in accounting.
- Empirical foundation:** The empirical study is based on personal interviews with auditors and financiers working in local, national and international audit firms and banks.
- Conclusion:** The relationship between financiers and their costumer's auditors is generally good and the financiers seem to have great trust in the auditors. However, it is our opinion that the financiers trust is too great and that they should be more critical to the work of the auditors. Concerning the independence of the auditors it seems as the implementation of the model of analyses has been partially effective. After the implementation it seems that the auditors independence no longer is any important problem. The auditors independence threat would benefit from a more pronounced definition of audit consultation and separate consultation from FAR or the Accounting Committee, so that everybody have the same meaning of the conceptions.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 PROBLEMDISKUSSION.....	7
1.3 SYFTE.....	8
1.4 POSITIONERING	8
1.5 AVGRÄNSNINGAR.....	9
1.6 ORGANISATIONS- OCH BEGREPPSDEFINITIONER.....	9
1.7 DISPOSITION.....	10
2. METOD	12
2.1 VAL AV PROBLEM.....	12
2.2 VAL AV METODER	13
2.3 OLIKA PERSPEKTIV	14
2.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	14
2.5 DATAINSAMLING.....	15
2.6 INTERVJUTEKNIK.....	15
2.7 VAL AV RESPONDENTER	16
2.8 KÄLLKRITIK	16
3. TEORI	18
3.1 AGENTTEORIN	18
3.2 INTRESSENTMODELLEN	19
3.3 OBEROENDE	21
3.3.1 <i>Analysmodellen</i>	21
3.3.2 <i>Hot mot oberoendet</i>	22
3.3.3 <i>Eliminering av hot mot oberoendet</i>	24
3.3.4 <i>Fristående rådgivning</i>	25
3.4 REVISORNS ROLL.....	26
3.4.1 <i>God revisorssed och god revisionsred</i>	27
3.5 KREDITGIVAREN SOM BOLAGETS INTRESSENT.....	27
4. EMPIRI	30
4.1 PRESENTATION AV REVISORERNA.....	30
4.1.1 <i>Revisor Asien</i>	30
4.1.2 <i>Revisor Australien</i>	30
4.1.3 <i>Revisor Afrika</i>	30
4.1.4 <i>Revisor Europa</i>	30
4.1.5 <i>Revisor Amerika</i>	31
4.2 INTERVJUER MED REVISORERNA.....	31
4.2.1 <i>Inflytande på klienter</i>	31
4.2.3 <i>Revisorns upplevda förtroende från kreditgivare</i>	34
4.2.4 <i>Revisionsnära tjänster eller fristående rådgivning?</i>	35
4.2.5 <i>Begreppet tillförlitlig information</i>	36
4.2.6 <i>Oberoende</i>	38
4.2.7 <i>Redovisningsskandaler och dess påverkan</i>	41
4.3 PRESENTATION AV KREDITGIVARNA.....	42
4.3.1 <i>Kreditgivare Yen</i>	42

4.3.2 Kreditgivare Rand	42
4.3.3 Kreditgivare Euro	42
4.3.4 Kreditgivare Pund	42
4.3.5 Kreditgivare Dollar	42
4.4 INTERVJUER MED KREDITGIVARNA	43
4.4.1 Kreditbedömning	43
4.4.2 Kreditgivarens inflytande	44
4.4.3 Samarbete med revisorer	45
4.4.4 Förtroende för revisorer	47
4.4.5 Vad kunden gör själv och anlita av revisionsbyråer	48
4.4.6 Tillförlitlig information	49
4.4.7 Oberoende	50
4.4.8 Redovisningsskandaler och dess påverkan	51
5. ANALYS	53
5.1 ANALYS AV REVISORERNA	53
5.1.1 Revisorns inflytande över klienter	53
5.1.2 Revisionsnära tjänster och fristående rådgivning	53
5.2 ANALYS AV KREDITGIVARNA	54
5.2.1 Kreditgivarnas inflytande över kunder	54
5.2.2 Kreditbedömning	55
5.3 ANALYS AV REVISORERNA OCH KREDITGIVARNA	55
5.3.1 Relationen mellan revisorer och kreditgivarna	55
5.3.2 Förtroende för revisorer	56
5.3.3 Tillförlitlig information	56
5.3.4 Oberoende	57
5.3.5 Redovisningsskandalerna och oberoendebatten	58
6. SLUTSATSER	61
6.1 SLUTSATSER OCH FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR	61
6.2 FRAMTIDA FORSKNING	62
6.3 REFLEKTIONER KRING UPPSATSEN	63
KÄLLFÖRTECKNING	64
BILAGA 1: BREV TILL REVISORERNA	67
BILAGA 2: INTERVJUFRÅGOR TILL REVISORERNA	68
BILAGA 3: BREV TILL KREDITGIVARNA	69
BILAGA 4: INTERVJUFRÅGOR TILL KREDITGIVARNA	70

1. Inledning

I inledningen önskar vi skapa ett intresse för vår uppsats samt för vidare läsning, genom att beskriva bakgrunden till vår problemdiskussion. Vidare diskuterar vi kring uppsatsens problem och lägger fram vad tidigare forskare har undersökt. Vi presenterar även uppsatsens syfte, anger våra avgränsningar och slutligen definierar vi begrepp som är återkommande i vår uppsats.

1.1 Bakgrund

Så länge det har funnits yrkesverksamma revisorer har det funnits en debatt om revisorers oberoende. Under de senaste åren har denna debatt återigen blossat upp, detta främst på grund av flera stora redovisningsskandaler, såsom Prosovia och Enron, men även genom kontroverser omkring den nya revisorslagen. Revisorslagen har blivit omdebatterad främst på grund av att Revisorsnämnden, föreningen för revisionsbranschen (FAR) och praktiserande revisorer har olika syn på hur lagen skall tolkas.^{1,2}

Samhället har alltmer gått mot en utveckling där kapitalmarknaden har blivit friare och allt fler privatpersoner investerar i aktier. För att minimera riskerna ställer marknadsaktörer allt högre krav på informationens tillförlitlighet. Näringslivet fortsätter samtidigt med sin kreativa redovisning. Detta gör att det ställs allt högre krav på att revisorer genomför en trovärdig granskning av bolag. För att bemöta den nya situationen, som en alltmer komplicerad redovisning ger upphov till och intressenternas krav på tillförlitlig information, krävs det att revisorer är kritiska i sin granskning. För att revisorer skall kunna vara kritiska måste de inta en självständig och opartisk ställning.³

Revisorers klienter har ett ökat behov av vägledning i redovisningsfrågor som går utanför vad revisorn enligt lag och normer får utföra i sin revision. Revisorers klienter vill använda revisorn som rådgivare, samtidigt som revisorn har krav på sig att följa lagar och normer samt att framstå som oberoende. Den här situationen kan leda till att revisorn ger mer råd än vad denne bör göra, dels för att revisorn vill hjälpa sin klient och dels för att revisorn vill vara tillmötesgående, då det trots allt är klienten som i slutändan väljer revisor.⁴ Om revisorn utför uppdrag utöver revisionen finns det risk för att revisorn i sin revision granskar sina egna uppdrag. Detta kan stå i konflikt med en av revisionens viktiga hörnstenar, revisorns oberoende. Revisorns oberoende innebär att revisorn skall vara opartisk och självständig i förhållande till sin klient, samt vara objektiv vid sin revision. För att kartlägga om hot mot oberoendet föreligger, har Revisorsnämnden ställt upp en analysmodell som skall vara ett verktyg för revisorn vid prövning av sitt oberoende.⁵

¹ Engerstedt, Strömquist, Revisorns opartiskhet och självständighet, Balans nr 10 2003, s 36-42

² Eskilsson, Debatt: Revisorns opartiskhet och självständighet, Balans nr 11 2003, s 39-40

³ FAR, Revisorn i fokus, bilaga SVD 2004-11-24

⁴ FAR, Revisorn i fokus, bilaga SVD 2004-11-24

⁵ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 224-241

Kreditgivare är en av bolagens viktigaste intressenter. De har makt att avgöra till vilka kunder och till vilka projekt de vill ge krediter.⁶ Kreditgivare grundar till stor del sin kreditbedömning på den information som finns i årsredovisningen. De är därför i stort behov av tillförlitlig information gällande bolaget. Information behövs för att bedöma riskerna. Dessa risker uppstår genom att det alltid finns en osäkerhet om krediterna kommer att betalas tillbaka.⁷ Kreditgivares risktagande kommer dessutom att öka i samband med införandet av den nya förmånslagen. Lagen innebär att kreditgivare inte längre är en prioriterad fordringsägare vid ett bolags konkurs. Då kreditgivare är i stort behov av tillförlitlig information, är det av stor vikt för dem, att revisorn genomför en objektiv granskning och säkerställer en rättvisande bild av bolaget. När förmånslagen har trätt i kraft fullt ut, kommer behovet av tillförlitlig information antagligen att bli ännu större och vikten av revision kommer att öka ytterligare.⁸

1.2 Problemdiskussion

Revisorer har återigen hamnat i rampljuset då flertalet redovisningsskandaler har förekommit både i Sverige och utomlands. Dessa skandaler har bland annat handlat om hur bolags redovisning har sett ut, samt hur speciella poster har behandlats. Fokuseringen på revisorn har lett till en debatt om revisorns roll, samt hur revisorn skall agera som oberoende i förhållande till sina klienter.⁹ Har debatten förändrat revisorers och kreditgivares arbete och rutiner? Har kreditgivares förtroende för revisorer naggats i kanten efter skandalerna?

Behovet av tillförlitlig information ökar då näringslivet ständigt förändras och dess finansiella komplexitet tilltar. Detta leder till att kreditgivare kräver tillförlitlig information för att kunna genomföra sina kreditbedömningar. För att säkra informationen som bolag ger ut, krävs det att revisorer granskar bolagens årsredovisningar. För att revisorer skall genomföra en trovärdig granskning krävs det att revisorn är oberoende, det vill säga opartisk, självständig och objektiv.¹⁰ Hur användbar är den information som framkommer vid revision när kreditgivare skall genomföra kreditbedömningar?

Vid granskning av bolag skall revisorer vara oberoende för att säkerställa att en rättvisande bild av bolaget ges.¹¹ För att förhindra att det förekommer hot mot oberoendet måste revisorer utföra en analys som behandlar revisorns relation till klienten innan denne accepterar ett uppdrag. Föreligger det hot mot revisorns oberoende kan det leda till en missvisande bild av klienten. Anser revisorer och kreditgivare att oberoendet är ett stort problem och hur påverkar det dem i deras arbete? Är oberoendet något de lägger stor vikt vid? Om revisorn själv eller någon medarbetare på dennes byrå ger råd angående redovisningen, kan det leda till att revisorn genomför en subjektiv granskning.¹² Hur ser kreditgivarna på att revisorn granskar sitt eget och en medarbetares arbete? Anser kreditgivarna att hot mot oberoendet kan påverka tillförlitligheten på informationen och förtroendet för revisorn?

⁶ Broomé et al, Kreditgivning till företag, 1982, s 8

⁷ Green, Kreditbedömning och intuition – ett tolkningsförslag, 1997, s 23

⁸ FAR, Revisorn i fokus, bilaga SVD 2004-11-24

⁹ FAR, Revisorn i fokus, bilaga SVD 2004-11-24

¹⁰ Diamant, Revisorns oberoende, 2004, s 29-31

¹¹ Edenhamar, Tuffare revisorer bättre än tuffare regler, Balans nr 2, 2002

¹² FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 224-241

Revisorer och kreditgivare utför tjänster till samma kunder och skapar därigenom en relation med varandra. Kreditgivare är en av dem som tar del av ett bolags årsredovisning och därigenom påverkas av revisorns granskning av bolaget. Hur långtgående är revisorers och kreditgivares relation? Hur ser kreditgivare på revisorer, har de förtroende för revisorer och till den information som revisorer granskar? Vad vi saknar i dagens debatt är hur intressenter påverkas av revisorers oberoende. Frågan är om kreditgivare är medvetna om de möjliga problem som kan finnas för dem och hur dessa problem påverkar dem? Till vilken grad är revisorer medvetna om att revisionen även påverkar de intressenter som tar del av klientens årsredovisning?

Utifrån vår problemdiskussion har vi kommit fram till följande frågor:

- Hur långtgående är relationen mellan revisorer och kreditgivare, samt hur stort är kreditgivares förtroende för revisorer?
- På vilket sätt är informationen som framkommer vid revisionen, tillförlitlig för kreditgivarna?
- Hur kan oberoendet påverka informationens tillförlitlighet, samt hur ser kreditgivarna på detta?
- På vilket sätt har redovisningsskandalerna och debatten kring revisorns oberoende påverkat revisorers och kreditgivares arbetssätt?

1.3 Syfte

Uppsatsens syfte är att beskriva och analysera relationen mellan revisorer och kreditgivare, vid arbetet med gemensamma kunder. Vidare diskuteras kreditgivares förtroende för revisorer och hur revisorers oberoende påverkar den granskade informationens tillförlitlighet, sett utifrån revisorers och kreditgivares synvinkel.

1.4 Positionering

Inom ämnesområdet, revisorns oberoende, har det tidigare bedrivits forskning. Den större delen av den tidigare forskningen är gjord innan de nya oberoendereglerna trädde i kraft år 2002. Denna forskning har behandlat hur praxis såg ut då och hur det skulle kunna se ut när de nya oberoendereglerna trädde i kraft.¹³ Den forskning som är gjord efter 2002 har behandlat bland annat enstaka hot mot oberoendet, och om den nya lagen har förändrat praxis. Denna uppsats gjordes dock ganska snart efter lagens ikraftträdande.¹⁴ Vi har ej funnit forskning inom området, hur de nya oberoendereglerna kan påverka klientens intressenter. Området har inte debatterats i större grad tidigare eller skrivits om i ekonomiska affärstidningar eller tidskrifter. Det som vi har funnit vara närliggande mot intressenterna har handlat om ifall kreditgivare får tillräcklig information utav redovisningsinformationen som kunden lämnar vid kreditbedömning.¹⁵ Vår infallsvinkel inom området anser vi vara högst relevant då det saknas forskning och att det kan vara av vikt för kreditgivare att utforska hur oberoendereglerna kan påverka revisors klientens intressenter.

¹³ Bergqvist et al, Den nya revisorslagen och revisorns oberoende, 2002

¹⁴ Andersson et al, Oberoende revisorn?, 2003

¹⁵ Svensson, Redovisningsinformation för kreditbeslut, 2000

1.5 Avgränsningar

För att skapa en rimlig avgränsning har vi valt att fokusera på hur kreditgivarna påverkas av en revisors eventuella avsaknad av oberoende. Anledningen till att vi valde att studera kreditgivare, är att de är en av de viktigaste aktörerna kring ett bolag. Med kreditgivare avser vi i denna undersökning banker. Då vi i detta arbete önskar ge revisorers och kreditgivares djupgående syn på problemet, har vi begränsat antalet intervjuer. Vi har valt att genomföra fem intervjuer med revisorer och fem intervjuer med kreditgivare. Då vår önskan var att genomföra personliga intervjuer, var vi tvungna att avgränsa våra intervjuer till respondenter i Skåne. Vi har även avgränsat oss ifrån de klienter och kunder som revisorer och kreditgivare definierar som stora, då dessa har egna ekonomiavdelningar och behöver således inte använda revisorers kompetens i samma omfattning. Vi har därför genomfört intervjuer med inriktning på revisorers och kreditgivares små och medelstora kunder i vår undersökning. Vi definierar stora bolag som börsnoterade aktiebolag eller bolag med stort allmänt intresse, medelstora bolag som ej börsnoterade aktiebolag och små bolag som ej börsnoterade aktiebolag där ägarna i stor del aktivt deltar i den dagliga verksamheten.

1.6 Organisations- och begreppsdefinitioner

Föreningen för revisionsbranschen (FAR)

Tidigare Föreningen för auktoriserade revisorer. Idag en intresseförening för anställda inom revisionsbranschen.¹⁶ Föreningen utvecklar revisorsyrket och ger vägledning genom rekommendationer, uttalanden och utbildning.¹⁷

Intressenter

Intressenter har legitima intressen i ett bolag och påverkas av bolagets åtgärder, men kan även själva påverka bolaget.¹⁸

Klient

Fysisk eller juridisk person, som ger revisorn uppdrag.¹⁹

Kund

Person som utnyttjar viss typ av tjänst.²⁰ I uppsatsen avses fysiska eller juridiska personers utnyttjande av banktjänster.

Oberoende

Oberoende skall ses som ett samlat begrepp på de krav som ställs på revisorns agerande för att denna skall uppnå opartiskhet, självständighet och objektivitet.²¹

Revision

Granskning i efterhand av företagets redovisning och förvaltning i syfte att ge upplysningar om redovisningens tillförlitlighet och ledningens sätt att förvalta organisationen.²²

¹⁶ Artsberg, Redovisningsteori – Policy och – praxis, 2003, s 113

¹⁷ FARs Revisionsbok, 2000, s 1

¹⁸ Nationalencyklopedin www.ne.se, 2004-11-12

¹⁹ Diamant, Revisors oberoende, 2004, s 183

²⁰ Nordstedts Svenska ordbok, 1990, s 528

²¹ Diamant, Revisorns oberoende, 2004, s 30-31

Revisionsuppdrag

Ett utlåtandeuppdrag som har till syfte att bekräfta med en hög grad av säkerhet att finansiella rapporter saknar väsentliga felaktigheter. Begreppet omfattar lagstadgad revision som erfordras av nationella lagar och föreskrifter.²³

Revisor

Person som i sitt yrke genomför revision av bolag.²⁴

Revisorsnämnden

Myndighet som auktoriserar och godkänner revisorer och som utövar tillsyn över dem.²⁵

Tillförlitlig information

Fakta som anses vara sanningsenlig och funktionsduglig.²⁶

1.7 Disposition

Kapitel 1: Inledning

I inledningen önskar vi skapa ett intresse för vår uppsats samt för vidare läsning, genom att beskriva bakgrunden till vår problemdiskussion. Vidare diskuterar vi kring uppsatsens problem och lägger fram vad tidigare forskare har undersökt. Vi presenterar även uppsatsens syfte, anger våra avgränsningar och slutligen definierar vi begrepp som är återkommande i vår uppsats.

Kapitel 2: Metod

Här beskriver vi inledningsvis vårt val av problem som vi ämnar undersöka. Vi redogör för de vetenskapliga metoder som vi har använt, samt återger arbetets tillvägagångssätt. Vi berättar även hur vi har gått till väga gällande vår datainsamling, samt hur vi har gått till väga i de intervjuer som vi har genomfört med revisorer och kreditgivare. Val av respondenter presenteras och avslutningsvis lägger vi fram källkritik.

Kapitel 3: Teori

Vi presenterar här de teorier som är relevanta för vårt problem, samt en genomgång av dessa. Vi redogör även för lagar och normer inom revisionsområdet, samt en beskrivning av oberoendet och en redogörelse av begrepp gällande revisorer och kreditgivare.

Kapitel 4: Empiri

I detta kapitel presenterar vi vår empiri, vilken baseras på de personliga intervjuer vi har genomfört med revisorer och kreditgivare. Inledningsvis presenterar vi revisorerna och

²² Nationalencyklopedin www.ne.se, 2004-11-12

²³ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 130

²⁴ Nordstedts Svenska ordbok, 1990, s 799

²⁵ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 80

²⁶ Nordstedts Svenska ordbok, 1990, s 422, 1020

därefter presenterar vi kreditgivarna. Respondenternas svar presenteras i ämnesområden som följer av frågorna från intervjuerna.

Kapitel 5: Analys

Vi analyserar den empiriska data som framkom vid de personliga intervjuerna med revisorer och kreditgivare, samt analyserar kring de frågeställningar vi har i denna uppsats. För att analysera empirisk data tillämpar vi den valda teorin för att se likheter och olikheter mellan teorier och empiri. Till att börja med presenterar vi en analys av revisorerna, därefter en analys av kreditgivarna och till sist en korsvis analys av revisorerna och kreditgivarna. Kapitlets struktur följer av de ämnesområden som presenterades i empirin.

Kapitel 6: Slutsatser

Här presenteras de slutsatser vi har kommit fram till i denna undersökning. Vi ger förslag på förbättringar, gällande det vi kom fram till om revisorerna och kreditgivarna samt om deras relation. Vi lägger dessutom fram förslag på förbättringar om oberoendet. Kapitlet innehåller även en diskussion om möjligheter till framtida forskning, samt våra reflektioner kring uppsatsen.

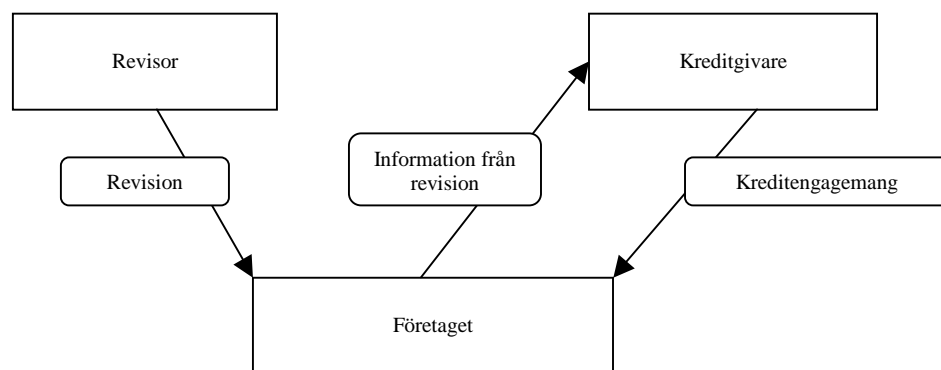
2. Metod

Här beskriver vi inledningsvis vårt val av problem som vi ämnar undersöka. Vi redogör för de vetenskapliga metoder som vi har använt, samt återger arbetets tillvägagångssätt. Vi berättar även hur vi har gått till väga gällande vår datainsamling, samt hur vi har gått till väga i de intervjuer som vi har genomfört med revisorer och kreditgivare. Val av respondenter presenteras och avslutningsvis lägger vi fram källkritik.

2.1 Val av problem

Under de senaste åren har uppmärksamheten återigen riktats mot revisorers oberoende. Flertalet redovisningsskandaler som har figurerat i media har inte bara varit i USA utan även i Sverige. Det som har diskuterats efter dessa redovisningsskandaler är bland annat en följd av att revisorer idag utför mer än enbart traditionell revision.²⁷ Revisorer ger även fristående rådgivning, vilket av vissa revisorer kan ses som en utökad revisionstjänst, som kan leda till att ett hot mot oberoendet uppkommer.²⁸ Revisorsnämnden har genom den nya revisorslagen infört en analysmodell. Den ska vara ett verktyg för praktiserande revisorer att kontrollera om hot mot oberoendet föreligger.²⁹ Vi anser att debatten om revisorns oberoende är intressant och vi vill undersöka hur detta kan påverka förtroendet och relationen mellan revisorn och kreditgivare. Vi saknar en debatt om hur intressenter påverkas av informationen som revisorn ger ut. Vi har valt att undersöka kreditgivare, eftersom vi anser att kreditgivare är en av de intressenter som tar stora risker.

I figuren nedan illustreras hur vi ser att revisorns revision når kreditgivare och blir en del i deras kreditbedömning. Kreditgivare behöver denna information för att kunna fatta beslut gällande kreditengagemang.



Figur: Hur informationsflödet ser ut

²⁷ FAR, Revisorn i fokus, bilaga SVD 2004-11-24

²⁸ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 37

²⁹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 230

2.2 Val av metoder

Vid forskning och uppsatsskrivande finns det två angreppssätt, det deduktiva kallas för bevisandets väg och det induktiva kallas för upptäckens väg.³⁰ Inom den deduktiva metoden använder forskaren teorin för att deducera hypoteser som skall granskas i empirin. Inom den induktiva metoden drar forskaren generaliserbara slutsatser utifrån empiriska observationer. I dessa situationer blir teorin ett resultat av forskningen.³¹ Vi har i vår undersökning valt att utgå ifrån det induktiva angreppssättet, då vi inledningsvis valde att studera empiri genom att intervjua revisorer och kreditgivare. Vi var dock tvungna att före våra intervjuer studera befintlig teori för att få tillräckliga kunskaper inom revisionsområdet för att kunna utforma intervjufrågor. Utifrån intervjuerna bildade vi oss sedan en uppfattning om hur empirin ser ut, vilket har utgjort en grund till vår uppsats. Med utgångspunkt i empirin har vi valt teorier som beskriver och förklarar vår empiriska undersökning.

Vid val av metod finns det två valmöjligheter, den kvantitativa och den kvalitativa metoden. Den kvantitativa metoden har som utgångspunkt att mäta kvantitet, det vill säga olika mängder av data för att få fram information om olika företeelser. Den kvalitativa metoden däremot, har som utgångspunkt att fastställa kvaliteten som karaktäriseras av en företeelse eller som skiljer sig från andra företeelser.³² Med utgångspunkt från vårt syfte har vi valt att använda den kvalitativa metoden, vilket får sitt uttryck i att vi har genomfört personliga intervjuer med revisorer och kreditgivare. Vi använder den kvalitativa metoden då vi anser att mätningen av hur revisorns oberoende kan påverka klientens intressenter, ej är lämplig att kvantifiera, utan vi anser att det lämpar sig bättre med att fånga de kvalitativa aspekterna. Genom en kvalitativ undersökning kommer vi att få en djupare förståelse för hur revisorers oberoende kan påverka intressenterna, i vårt fall kreditgivarna, samt vilken syn revisorer och kreditgivare har på detta problem.

Vid den kvalitativa metoden finns det problem att intersubjektivitet uppstår. Det innebär att utomstående personer ej förstår hur forskare med sina valda metoder har kommit fram till den data som dessa forskare har insamlat. För att minska detta problem har vi förklarat de metoder vi har använt oss av.³³

Vid forskning finns det två synsätt, det normativa och det deskriptiva. Det normativa beskriver hur någonting bör vara och det deskriptiva beskriver hur någonting är.³⁴ Vi har i vår uppsats inriktat oss på att använda oss av det normativa synsättet, då vi slutligen i vår undersökning föreslår förändringar inom området. Vi anser att praxis kan utvecklas och att de angivna förslagen i sin tur kan leda till förbättringar. För att komma fram till dessa förslag på förändringar ser vi det nödvändigt att beskriva revisorns oberoende och hur oberoendet kan påverka klientens kreditgivare. Vi vill också beskriva vilken syn revisorer och kreditgivare har på detta problem.

³⁰ Holme & Solvang, Forskningsmetodik, 1997, s 51

³¹ Bryman, Samhällsvetenskapliga metoder, 2002, s 20-22

³² Eneroth, Hur mäter man vackert, 1984, s 7

³³ Eneroth, Hur mäter man vackert, 1984, s 65-76

³⁴ Artsberg, Redovisningsteori – Policy och – praxis, 2003, s 31

2.3 Olika perspektiv

Då vår undersökning utgår från det kvalitativa angreppssättet, vilket reflekterar verkligheten subjektivt, krävs det att vi tar hänsyn till våra personliga perspektiv vid analysen av undersökningen samt i slutsatserna. Våra perspektiv kommer omedvetet att återspeglas i det vi gör och ser. Detta leder till att vi belyser problem på ett visst sätt och kommer därför forma ett par "glasögon" utefter våra personliga perspektiv.³⁵ Detta innebär att vårt problem, utifrån andras personliga föreställningsramar kan resultera i en annan syn på undersökningen och på resultatet.

Vi i gruppen kan sägas ingå i likartade föreställningsramar då våra bakgrunder, erfarenheter och akademiska utbildningar är snarlika. Vi anser dock att vi kompletterar varandra väl genom att vi har skilda personligheter och olika erfarenheter av tidigare praktiska arbeten. Vi är medvetna om gruppens föreställningsramar och kommer därför att beakta detta under arbetets gång. Vår ambition är naturligtvis att se problemet på ett objektiva sätt och försöka sträva efter att ifrågasätta problemet utifrån flera synvinklar. Vi kan dock aldrig undgå att undersökningen kommer att vara präglad av underliggande faktorer, såsom bakgrund, erfarenheter och värderingar hos författarna.

2.4 Tillvägagångssätt

Vi inledde med att studera befintlig litteratur och artiklar som diskuterar kring problemområdet. Under denna process fann vi inga tidigare studier inom området hur kreditgivare påverkas av revisorns hot mot oberoendet. Vi har sökt efter litteratur och artiklar via databaser anslutna till Lunds universitetsbibliotek. För att åstadkomma något nytt inom detta område valde vi att inrikta uppsatsen mot en av revisorklientens viktigaste intressenter, nämligen kreditgivarna. Vi ansåg att det var mycket intressant att undersöka relationen mellan revisorer och kreditgivare. Vi vill även undersöka om kreditgivare påverkas av revisorns oberoende i sitt arbete, samt på vilket sätt de påverkas.

Efter framtagandet av litteratur och övriga källor läste vi igenom dessa för att få fram de delar som var relevanta och användbara utifrån vårt syfte. Med utgångspunkt i vårt insamlade material och vår frågeställning utformade vi intervjufrågor och genomförde personliga intervjuer med utvalda revisorer och kreditgivare. Därefter sammanställde vi våra intervjusvar i olika ämesområden för att sedan kunna analysera problemen och dra slutsatser.

Vi har i största möjliga utsträckning arbetat fram denna uppsats tillsammans, genom att vi gemensamt har arbetat och diskuterat i grupp, för att allas synpunkter och idéer skall väga lika tungt. Vi har även sett till att samtliga gruppmedlemmar har tagit del av den totala litteraturinsamlingen för att alla skall få de specifika kunskaper som krävs för att genomföra intervjuer och analysera dessa utifrån problemet. Vidare har alla uppsatsförfattarna deltagit vid intervjuerna av respondenterna eller på annat sätt tagit del av intervjuerna, genom att i efterhand lyssna på de bandade intervjuerna eller genom att läsa de ordagranna nedskrivna intervjuerna.

³⁵ Morgan, Organisationsmetaforer, 1999, s 388

2.5 Datainsamling

Utifrån uppsatsens syfte har vi valt att utföra en kvalitativ datainsamlingsmetod, då vi avser att undersöka en företeelse på djupet. Vi började uppsatsen med att studera relevanta artiklar ifrån FAR komplett, för att undersöka om ämnet var ett problem. Därefter studerade vi de lagar och normer som behandlade vårt ämne. Framtagandet av litteratur och övriga artiklar har främst skett genom att vi sökt i universitetets databaser, LOVISA och ELIN. Vi har valt dessa databaser eftersom de är omfattande på så sätt att de innehåller litteratur från universitetets bibliotek och artiklar från flera stora tidningar. På detta sätt har vi funnit huvuddelen av vår litteratur. Vi har även uppsökt universitetens bibliotek för att på plats söka efter information. Olika söksidor på internet har även används, men har inte varit till någon stor hjälp. Vår empiri är framtagen genom våra intervjuer med revisorer och kreditgivare. Alla intervjuer genomfördes inom en period av två veckor och under denna tid inträffade inga händelser som skulle ha kunnat påverka respondenternas svar. De teorier vi har använt oss av har valts ut under uppsatsens gång, för att kunna förklara den empiri vi har undersökt.

2.6 Intervjuteknik

När vi valde metod för att samla in vår empiriska data bestämde vi oss för att genomföra personliga intervjuer. Intervjuer är en bra metod då ett fenomen skall studeras på djupet, och när det behövs detaljerad information, vilket vi ansåg vara nödvändigt för att kunna analysera och dra slutsatser av vårt problem.³⁶ Nackdelen med personliga intervjuer är att det lätt kan uppstå skevhet i resultatet, främst på grund av att intervjuaren med sitt sätt att uttrycka sig och sitt sätt att vara kan omedvetet påverka respondentens svar.³⁷ Trots detta ansåg vi att denna metod var den mest lämpliga för vår uppsats. Denna datainsamlingsmetod har fler fördelar än nackdelar sett utifrån vårt syfte.

Vi utgick ifrån semistandardiserade intervjuer med våra respondenter. Det innebar att vi på förhand bestämde och formulerade ett visst antal frågor som i förhand lämnades till samtliga respondenter. Under intervjun följdes de förutbestämda frågorna upp av utvecklingsfrågor så att ett utförligare samtal kring frågorna uppstod. Fördelen med mindre standardiserade intervjuer är att svaren oftast blir bredare och eventuellt mer nyanserade och rätt inriktade.³⁸

För att dokumentera intervjuerna använde vi oss av en diktafon, i de fall där respondenterna tillät det. Det var endast i ett fall som vi ej använde diktafon. För att dokumentera denna intervju använde vi oss av anteckningar. Vi valde förfaringssättet med diktafon för att vi ville få en permanent dokumentation av vår insamlade data. Nackdelen med ljudupptagningar är att de missar den icke verbala kommunikationen. För att permanent dokumentera den icke verbala kommunikationen måste videoupptagning användas.³⁹ Vi valde dock bort denna metod då vi såg en risk med att detta skulle störa intervjusituationen mer än vad den kunde tillföra. Efter intervjuerna nedtecknade vi exakt vad diktafonen hade dokumenterat. Detta arbete var oerhört tidskrävande, men givande i och med att datan blev korrekt vilket gav oss en bra grund inför fortsatt bearbetning av datan. För att datan skulle bli användbar

³⁶ Denscombe, Forskningshandboken, 2000, s132

³⁷ Bell, Introduktion till forskningsmetodik, 1995, s 94

³⁸ Lundahl & Skärvad, Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer,1992, s 92

³⁹ Denscombe, Forskningshandboken, 2000, s 145-146

sammanställde vi den i olika teman utifrån intervjufrågorna. Sammanställningen av respondenternas svar utgjorde vår grund till analysen.

2.7 Val av respondenter

Vid kvalitativ forskning där intervjuer används som datainsamlingsmetod grundas val av respondenter oftast på icke-sannolikhetsurval. Vid intervjuer som avser att studera ett ämne mer detaljerat är det av stor vikt att välja respondenter som antas ha mycket kunskap och erfarenhet inom området.⁴⁰ Våra respondenter har ej blivit slumpmässigt utvalda. Att vi avstod från denna metod beror på att vi ansåg att det fanns en hög risk att respondenterna skulle tacka nej om vi kontaktade dem utan någon referens. Denna uppfattning bekräftades senare av en av våra respondenter. För att välja ut respondenter använde vi oss av personliga kontakter. Via personliga kontakter fick vi tillgång till respondenternas namn och därefter kontaktade vi personen i fråga och hänvisade till vår referensperson. Denna metod föll väl ut och de flesta vi kontaktade var intresserade av att ställa upp på en intervju. Det var endast tre personer som avstod från att genomföra en intervju. Vi har valt att presentera våra respondenter anonymt för att öka deras vilja att ställa upp på en intervju och för att öka deras möjlighet att tala fritt kring våra frågor. Varje intervju har genomförts som enskilda samtal med varje respondent. För att besvara personerna så lite som möjligt har alla intervjuer genomförts på respondenternas arbetsplatser.

Då vi i vår uppsats har valt att se på problemet ur både revisorers och kreditgivares synvinkel har vi valt att intervjua fem revisorer och fem kreditgivare som vi ansåg hade de kunskaper och erfarenheter som krävs för att diskutera kring problemområdet. Revisorerna är antingen godkända eller auktoriserade och kreditgivarna kommer samtliga från respektive banks företagsavdelning. De intervjuade kreditgivarna har flera års erfarenheter och majoriteten av dem innehar en chefsposition. För att få en djupare insikt och för att minska risken för vinklade eller på andra sätt missvisande information, har urvalet av revisorer och kreditgivare bestått av både nationella och lokala revisionsbyråer och banker. De kreditgivare vi har intervjuat kommer antingen från en spar- eller handelsbank.

2.8 Källkritik

Vår empiri består av den data vi erhållit från respondenterna vid intervjuerna. Ett problem med att använda sig av respondenter som kan vara vana vid att reflektera över sin arbetssituation, är att dessa personer eventuellt kan ge en tillrättalagd och anpassad bild av verkligheten. För att minska förekomsten av anpassade svar och skapa en tillit mellan oss och respondenterna, har vi valt att behandla respondenterna och deras svar anonymt i uppsatsen. Eftersom intervjusituationerna har varit frivilliga och öppna där respondenterna i förväg var informerade om undersökningens syfte, anser vi att det kan vara lättare att tillit uppstår mellan oss och respondenterna. Det är dock svårt att bedöma hur sanningsenliga våra olika respondenter har varit. Det kan vara så att de möjligtvis vill framställa sig och sin arbetsplats på ett sätt som lagar och normer förespråkar och på ett sätt som intressenterna förväntar sig av dem. Vidare finns det risk för att respondenterna ej vill vara kritiska mot sina bolag, branscher

⁴⁰ Denscombe, Forskningshandboken, 2000, s 142

eller yrkeskårer. Respondenterna kan således varit försiktiga i sina uttalanden inom känsliga områden.

Den teoretiska referensram som vi har använt oss av består av teorier, lagar och normer. Vi har ställt oss kritiska till källor vid urvalsförfarandet och valde endast de teorier som vi ansåg vara trovärdiga och relevanta. Delar av den teori som vi använt oss av är författade av revisorernas intresseorganisation, FAR, men vi anser ändå att deras uttalanden är tillförlitliga, då myndigheter använder FAR i utvecklandet av nya lagar inom redovisning.

3. Teori

Vi presenterar här de teorier som är relevanta för vårt problem, samt en genomgång av dessa. Vi redogör även för lagar och normer inom revisionsområdet, samt en beskrivning av oberoendet och en redogörelse av begrepp gällande revisorer och kreditgivare.

3.1 Agentteorin

Agentteorin handlar om relationen mellan olika intressenter till ett bolag. Bolag kan delas in i flera intressentgrupper, såsom anställda, långgivare, företagsledning, leverantörer och aktieägare.⁴¹ Teorin framhäver intressenternas olika vinstintresse i bolaget, vilket kan leda till att intressen står i konflikt med varandra. Teorin grundas på förutsättningen att intressenterna innehar olika information om bolaget, det vill säga att det råder informationsasymmetri. Teorin grundas även på att intressenter är rationella och nyttomaximerande.⁴² Detta kan leda till att den information som vissa intressenter innehar kan utnyttjas på ett sätt som framförallt gynnar deras egna intressen. Ett sätt att öka principalens insyn av agenten, det vill säga aktieägarnas insyn av företagsledningen, är att utse en revisor som har till uppgift att kontrollera företagsledningen.⁴³ Det arbete som revisorn utför skall kunna tillgodoses av bolagets alla intressenter.⁴⁴ För att förse bolagets intressenter med information, så att informationsasymmetrin mellan bolagets intressenter minskar, krävs att revisorn utger tillförlitlig information om bolaget.

Informationsproblem inom agentteorin kan förklaras med begreppen adverse selection och moral hazard. Adverse selection innebär att det råder informationsasymmetri mellan principal och agent, före parternas ingång av avtal. Moral hazard innebär att det råder ofullständig kontroll under samarbetstiden mellan principal och agent. Enligt vårt problem uppstår adverse selection på grund av att kreditgivare som intressent till bolaget, innehar mindre information om bolaget gällande risk och framtida vinst, jämfört med den information som företagsledningen har. Det råder så att säga informationsasymmetri mellan kreditgivare och bolaget.⁴⁵ Problem uppstår om företagsledningen drar nytta av informationsövertaget. Ett exempel är att företagsledningen inte låter kreditgivare ta del av viktig information som kanske skulle avslöja bolaget som mer riskfyllt att lämna krediter till. För att minska informationsövertaget och för att kreditgivare skall vilja vara kapitalgivare till bolaget, krävs det att företagsledningen ger ut tillförlitlig information. Detta för att en säker kreditbedömning av bolaget skall kunna genomföras. Utifrån informationen om bolaget kräver kreditgivare en säkerhet på lånet som skall spegla risken i bolaget. I de fall företagsledningen inte ger ut tillförlitlig information om bolaget kan kreditgivaren inte bedöma ställda säkerheter på ett korrekt sätt. I dessa fall krävs det att kreditgivare kompenserar sig för sin risk genom att öka de ställda säkerheterna. Detta kan ske i form av ett risktillägg som skall återspegla risken i branschen, vilket dock kan vara mycket svårt att bedöma.⁴⁶ Agenten kan utnyttja sin position

⁴¹ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, 2001, s 26

⁴² Artsberg, Redovisningsteori – policy och – praxis, 2003, s 84

⁴³ Anthony & Govindarajan, Management Control Systems, 2003, s 583

⁴⁴ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, 2001, s 128

⁴⁵ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, 2001, s 23-25

⁴⁶ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, 2001, s 23-25

på bekostnad av principalen genom sitt informationsövertag. Denna situation som uppstår benämns Moral Hazard.⁴⁷ Utifrån vår problemformulering uppstår Moral Hazard då aktieägarna utser en styrelse, vilken i sin tur föreslår en revisor. Aktieägarna och övriga intressenter, däribland kreditgivarna, kan inte i detalj övervaka bolaget och dess styrelse. Det leder till att det finns en osäkerhet huruvida bolaget och styrelsen kommer att tillgodose intressenternas intressen. Revisorn har som uppgift att kontrollera agenten för att ge principalen tillförlitlig information vilken ska ge en rättvis bild av bolaget.⁴⁸

3.2 Intressentmodellen

Intressenterna är de som finns omkring ett företag och som är beroende av företaget för att förverkliga sina mål. Vidare är företaget beroende av sina intressenter.⁴⁹ För det arbete som intressenten bidrar med får de någon form av belöning. Belöningens storlek är avgörande för om intressenten vill fortsätta vara intressent till bolaget.⁵⁰

Mycket kritik har riktats mot intressentmodellen och bland annat har det uppmärksamats att i den tidiga intressentmodellen nämns ej kreditgivarna som en utav intressenterna.⁵¹ Det finns forskare som hävdar motsatsen. Kreditgivare tillika med enskilda aktieägare, utgör de främsta intressenterna, nämligen som fordringsägare i bolag.⁵² Kreditgivare har därför i senare forskning funnits representerade i modeller över ett företags intressenter.⁵³

Intressentmodellen har kritiserats för att ge intryck av att alla intressenterna har samma makt. En variant av intressentmodellen visar att olika intressenter deltar i företaget i olika stor utsträckning. En del intressenter, såsom kreditgivare och kunder, ägnar lite tid till det specifika företaget i förhållande till sina totala arbetsuppgifter. Andra intressenter såsom företagsledningen och ägarna fokuserar hela sin tid på företaget. Kreditgivare och kunder har genom sitt begränsade engagemang intagit en mer självständig ställning till företaget. De är inte beroende av enbart ett företag, som företagsledningen och ägarna till företaget kan vara.⁵⁴

I den moderna intressentbeskrivningen, visas vilka av företags intressenter som dominerar (streckad pil) eller befinner sig i underläge (heldragen pil) till företaget, men även vilka intressenter som befinner sig i en samarbetsrelation (dubbelriktad pil) och i en konfliktrelation (streckad dubbelriktad pil). Enligt den moderna intressentbeskrivningen befinner sig företaget i underläge till sin kreditgivare, det vill säga att företaget är beroende av sin kreditgivare.⁵⁵

⁴⁷ Anthony & Govindarajan, Management Control Systems, 2003, s 583

⁴⁸ Bergström, Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem, 2001, s 25

⁴⁹ Rhenman, Företagsdemokrati och företagsorganisation, 1967, s 36

⁵⁰ Rhenman, Företagsledning i en föränderlig värld, 1971, s 23

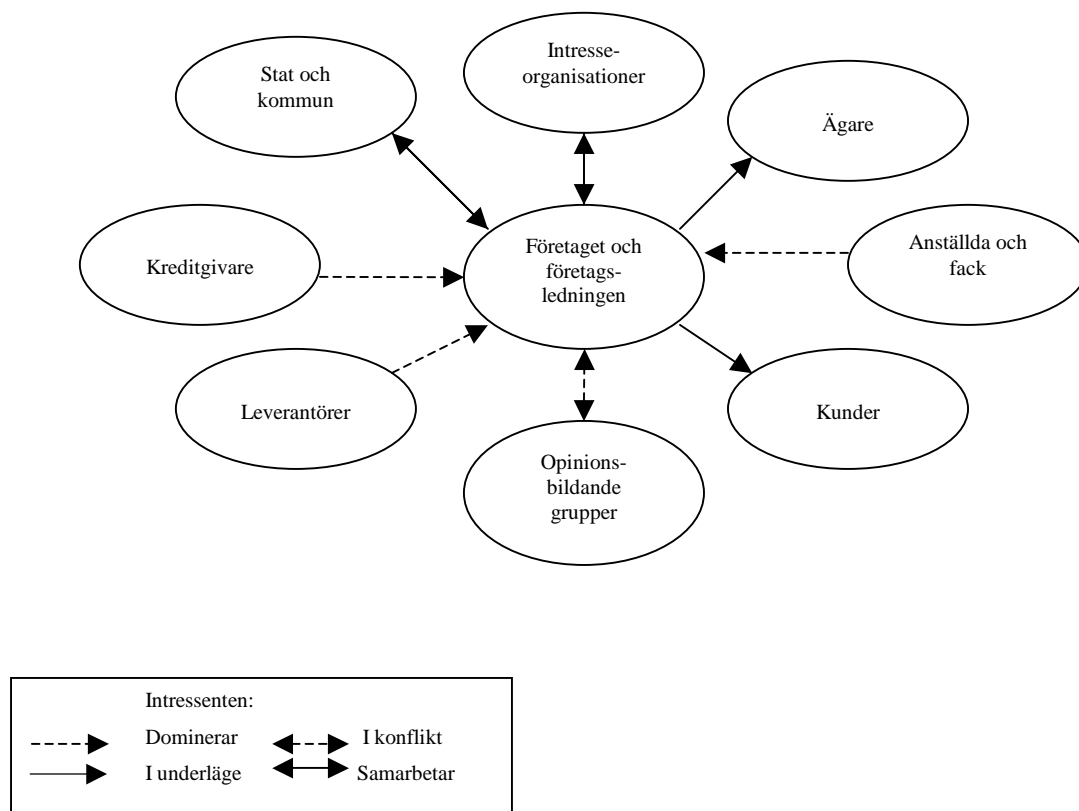
⁵¹ Lagerkvist, Arbetsdemokrati – teori, praktik och utveckling, 1972, s 40-41

⁵² Diamant, Revisors oberoende, 2004, s 132-133

⁵³ Lagerkvist (1972) och Sjöstrand et al (1975)

⁵⁴ Sjöstrand, Westerlund, Organisationsmyter, 1975, s 51

⁵⁵ Bruzelius et al, Integrerad organisationslära, 2000, s 74, 79-80



Figur: Modern Intressentbild⁵⁶

En indelning av intressenterna kan göras i två kategorier, primära intressenter och sekundära intressenter. De primära intressenterna avser de som dagligen arbetar i företaget som till exempel anställda och företagsledningen. Sekundära intressenter definieras utifrån detta resonemang som övriga intressenter. Vidare delas sekundära intressenter in i ytterligare grupper som direkta och indirekta intressenter. Direkta intressenter är sekundära intressenter som ständigt står i kontakt med företaget och därmed påverkar företagets dagliga rutiner. Indirekta intressenter är däremot sekundära intressenter som ställer upp ramar för företaget men som ej påverkar de dagliga rutinerna. Exempel på indirekta intressenter är kreditgivare. Denna indelning av sekundära intressenter, direkta och indirekta, säger dock inget om vilken makt de har över företaget, vilket den moderna intressentbilden gör.⁵⁷

⁵⁶ Bruzelius et al, Integrerad organisationslära, 2000, s 79-80

⁵⁷ Lagerkvist, Arbetsdemokrati – teori, praktik och utveckling, 1972, s 38-39

3.3 Oberoende

Ordet oberoende betyder ”att inte vara avhängig”, det vill säga att ej påverkas av omständigheterna på ett väsentligt sätt.⁵⁸ Oberoendet kan även definieras på följande sätt:

”... freedom from those pressures and other factors that compromise, an auditor’s ability to make unbiased audit decisions.”⁵⁹

Begreppet oberoende är enligt revisorslagen inte ett definierat uttryck. Enligt revisorslagen skall revisorn vara opartisk, självständig och objektiv i sin granskning, vilket är en förutsättning för en oberoende kvalitativ granskning.⁶⁰ Det har stor betydelse för revisionen att revisorer arbetar oberoende. Klientens intressenter måste få tilltro till den information som genereras från granskningen.

3.3.1 Analysmodellen

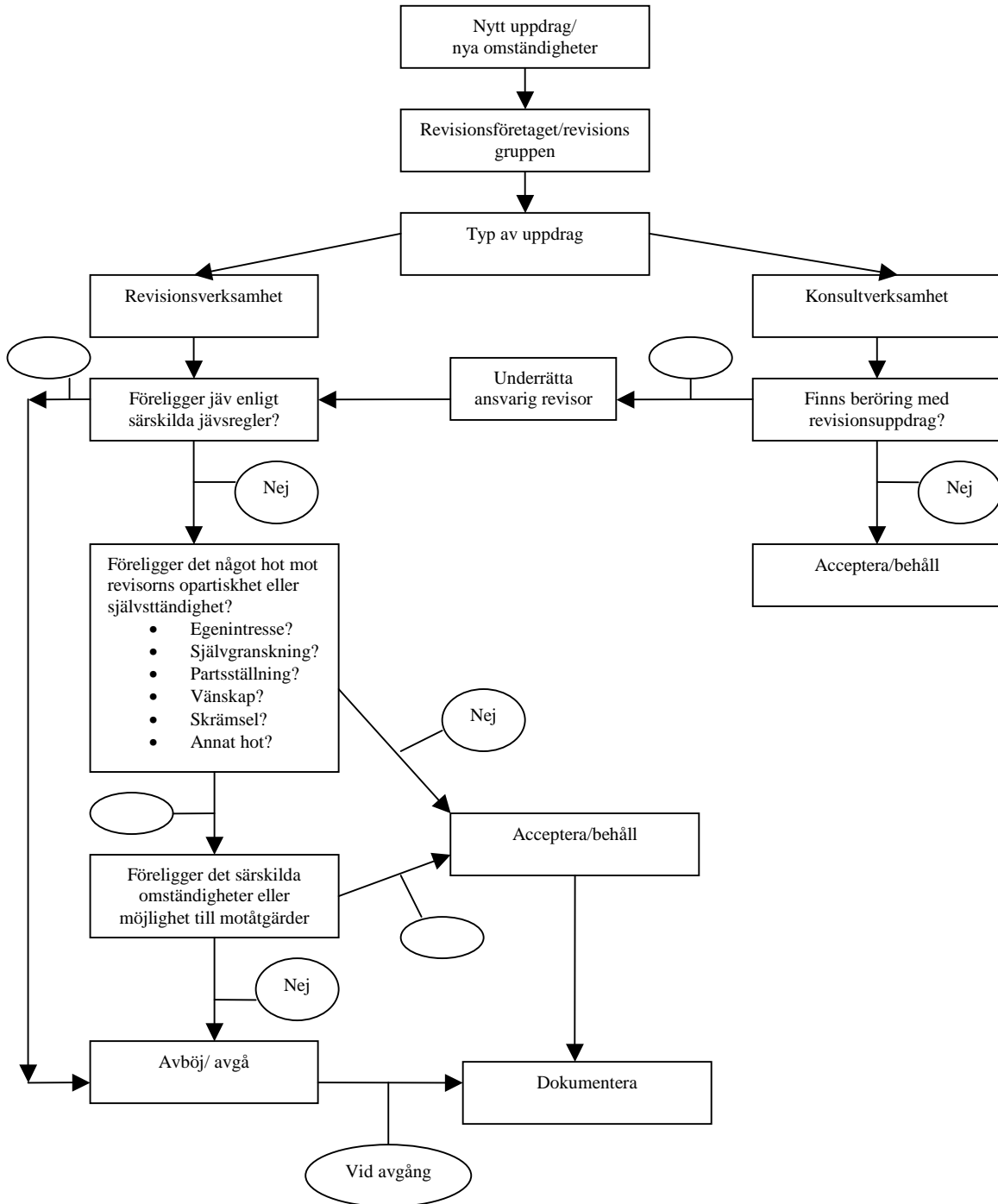
Sverige var det första landet i världen som lagfäste analysmodellen för prövning av revisorns oberoende. Analysmodellen skall vara ett verktyg för praktiserande revisorer, samt ett verktyg för Revisorsnämnden i hanteringen av ärenden som kan hota revisorns oberoende. Revisorn skall inför varje uppdrag undersöka om det föreligger omständigheter som kan rubba förtroendet för uppdraget. För att analysmodellen skall vara pedagogisk, beskrivs den genom ett flödesschema som är logiskt uppbyggt kring revisionsverksamhet, konsultverksamhet, jäv och oberoende. Modellen består av tre delar, identifiering av hot, bedömning av hotet och dokumentation av prövningen. Analysmodellens uppkomst är en skillnad från den tidigare revisorslagen. Numera skall revisorn beakta tredje part vid prövning av uppdrag, gällande kända och okända omständigheter mellan revisorn och klienten.⁶¹

⁵⁸ Nordstedts svenska ordbok, 1990, s 44, 679

⁵⁹ Diamant, Revisors oberoende, 2004, s 164

⁶⁰ Diamant, Revisors oberoende, 2004, s 29-30

⁶¹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 224-241



Figur: Flödesschema analysmodell ⁶²

3.3.2 Hot mot oberoendet

Revisorslagen anger fem övergripande oberoendehot och en generalklausul för övriga potentiella hot mot revisorns förtroende och oberoende. Dessa fem hot är egenintressehot, självgranskningshot, partställningshot, vänskapshot och skrämselhot. För varje uppdrag skall revisorn pröva om det finns omständigheter som strider mot dessa hotsituationer. Prövningen

⁶² FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 230

skall ske när omständigheter kring revisionsuppdraget och fristående rådgivning ändras eller när ett nytt uppdrag skall antas. Om någon av dessa hotsituationer förekommer skall revisorn avsäga sig befintliga uppdrag eller avböja sig nya uppdrag enligt lag.⁶³

Egenintressehotet

Hot mot egenintresset föreligger om revisorn eller annan person i revisionsteamet har direkt eller indirekt ekonomiskt intresse i klientens verksamhet. Om det skulle föreligga affärsmässiga band mellan revisorn och dennes klient i större omfattning, är detta ett typiskt direkt ekonomiskt intressehot då förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet kan ifrågasättas. Om revisorns arvode bygger på klientens resultat är detta ett regelmässigt hot mot egenintresset. Ett annat hot är om revisionsarvodet eller konsultarvodet i det enskilda fallet är av betydelse i proportion till revisionsbyråns totala omsättning. Ett ytterligare exempel är då ersättningen för fristående rådgivning framstår som betydande i absoluta tal i förhållande till revisionsersättningen. Självfallet är innehav och handel av klienters värdepapper ett starkt hot mot egenintresset.⁶⁴

Självgranskningshotet

Det föreligger självgranskningshot då revisorn redan tagit ställning till de uppgifter som denne sedan skall granska. Revisorn kan ha tagit ställning till frågor rörande klientens redovisning genom att denne eller annan person i teamet lämnat fristående rådgivning, om sådant som omfattas av granskningsuppdraget. Självgranskningshot finns också om revisorn varit anställd av klienten och haft en sådan befattning att denne kunnat påverka redovisningen såvida inte anställningen var en tid tillbaka.⁶⁵

Partställningshotet

Partställningshotet föreligger då revisorn eller någon annan inom revisionsgruppen har verkat eller verkar som stöd för eller emot klienten i en rättslig eller ekonomisk process. Revisorn får ej heller föra talan åt klienten eller vara biträde åt klienten vid förvärvs- eller försäljningsförhandlingar. Dock har revisorn möjlighet att ge råd i dessa frågor, såvida det inte strider mot självgranskningshotet.⁶⁶

Vänskapshot

Ett vänskapshot föreligger om revisorn eller någon annan inblandad i revisionsgruppen har nära personliga relationer till revisorskunden, dess styrelse, verkställande direktör eller andra ledande befattningshavare. Det anses då finnas risk att revisorn blir alltför välvilligt inställd till klientens intresse, vilket gör att förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet minskar. Nära personliga relationer anses förekomma då det finns långa vänskapsband eller ofta återkommande sociala kontakter, men även vid indirekta kontakter genom någon nära anhörig. Vänskapshot kan uppstå i de fall revisorn har haft klientuppdraget under en längre period. Vid innehav av uppdrag som sträcker sig över lång tid finns möjligheten att en relation utvecklas och revisorn kan börja lita på klienten vilket kan leda till att professionalism i revisionen blir lidande.⁶⁷

⁶³ Revisorslagen, 21 § 1p

⁶⁴ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 234

⁶⁵ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 235

⁶⁶ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 235

⁶⁷ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 235

Skrämselhot

Skrämselhot föreligger då det riktas hot eller hårda påtryckningar mot revisorn ifrån klienten eller ifrån någon annan. Om hoten eller påtryckningarna är utformade på ett sätt som medför obehag hos revisorn, anses det påverka revisorns förtroende och förmåga till opartiskhet, självständighet och objektivitet. Värt att tillägga är att skrämselhot ej uppstår när klienten gör ett vanligt ifrågasättande av revisorns ställningstaganden i någon enstaka fråga.⁶⁸

Generalklausul

Eftersom det inte är möjligt att beskriva alla de situationer och förhållanden då revisorns förtroende avseende opartiskhet och självständighet kan rubbas, har det lett till utformandet av en generalklausul. Klausulens innebörd är att revisorn skall avsäga sig eller avböja sig uppdrag även ifall något annat än de fem hoten, som påverkar revisorns opartiskhet eller självständighet, föreligger. Det preciseras inte vilka de andra omständigheterna kan vara, men de skall uppenbart rubba revisorns förtroende. Stor betydelse kring vilka omständigheter som skall omfattas av generalklausulen får utvecklingen av god revisorssed utvisa. Något som också måste beaktas vid tillämpning av generalklausulen och ovan beskrivna hotbilder är EU:s kommande rekommendationer på området.⁶⁹

3.3.3 Eliminering av hot mot oberoendet

När revisorn har gått igenom analysmodellen och dragit slutsatsen att det kan föreligga ett hot mot oberoendet, måste revisorn trots allt inte alltid avsäga sig eller avböja uppdraget. Revisorn kan använda sig av två särskilda punkter:⁷⁰

- om det finns omständigheter i det enskilda fallet som gör att det inte finns anledning att ifrågasätta revisorns opartiskhet och självständighet
- om revisorn vidtar eller planerar åtgärder för att försöka eliminera hotet mot oberoendet.

Omständigheter i det enskilda fallet är att hotet kan anses som litet och att en hypotetisk insatt tredje part, till exempel kreditgivare, inte skulle ha några invändningar. Olika omständigheter kan vara att revisorn varit anställd hos klienten för några år sedan, affärstransaktioner om dessa ingår på samma villkor som för andra eller nära relation med klientens ledning om denne person inte kan påverka revisionsuppdraget. Om motåtgärderna kan visa att det inte finns anledning att ifrågasätta oberoendet, kan uppdraget behållas. I vissa situationer kan det räcka med byråinterna åtgärder, som byte av revisor inom kontoret om hotet skulle vara svagt. I de fall hotet är starkt krävs det kraftigare motåtgärder som kan innebära externa åtgärder, såsom en utomstående åsikt kring granskningen. Om hotet mot oberoendet skulle vara kraftigt oavsett beaktandet av omständigheter i det enskilda fallet och de motåtgärder som skulle kunna vidtas, har revisorn en skyldighet att avböja eller avsäga sig uppdraget.⁷¹

⁶⁸ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 235

⁶⁹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 236

⁷⁰ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 236

⁷¹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 236-238

3.3.4 Fristående rådgivning

I små och medelstora bolag finns inte alltid den företagsekonomiska kompetensen för att kunna ta hand om alla de ekonomiska problem som kan uppkomma. Revisorn som redan är insatt i bolaget har genom revisionen en insyn över ekonomin och över problemen, vilket en utomstående konsult inte har. Den utomstående konsulten blir också dyrare för bolaget, då denne först måste samla in all den information som revisorn redan är insatt i. Detta är några av de orsaker till varför revisorn ofta får förfrågningar om att utföra rådgivning och konsultation istället för att bolaget anlitar en utomstående konsult. Om revisorn accepterar dessa fristående uppdrag, kan det leda till att hot mot självgranskning uppstår. Samtidigt kan det leda till att revisorn får ännu bättre kunskap om bolaget, vilket kan resultera i en bättre revision.^{72,73} Den fristående rådgivningen uppstår i större utsträckning i små och medelstora bolag, då behovet av revisorns råd och rekommendationer är stort då dessa bolag ofta inte har en ekonomiavdelning eller en economichef.⁷⁴

Revisionsnära tjänster är de råd och förslag till förbättring angående bolagets förvaltning och bokföring som revisorn är skyldig att utge vid sin granskning av bolaget. Fristående rådgivning definieras som övrig rådgivning.⁷⁵ Revisorn eller någon annan på dennes byrå får aldrig utföra grundbokföringen, men revisorn får om han blir tillfrågad angående fel eller brister i redovisningen, svara på hur detta kan rättas till på bästa sätt. Därefter är det upp till bolaget att fatta beslut om hur problemet skall rättas till, då revisorn inte får ta ansvar för dessa beslut. Utöver revisionen kan revisorn medverka vid till exempel kontakter med kreditgivare och ge råd gällande anvisningar om årsredovisningen. Det viktigaste är att konsultarbetet inte blir omfattande eller att revisorn kommer i beslutssituationer där revisorn kan anses som icke oberoende av tredje part. Tabellen illustrerar vilken rådgivning revisorn och dennes medarbetare får utföra, och vilken rådgivning de inte får utföra.⁷⁶

	Revisorn	Medarbetare på samma uppdrag	Medarbetare på samma byrå	Fristående redovisnings-revisionsbyrå
Grundbokföring	X	X	X	Ok
Huvudbokföring	X	X	Ok	Ok
Årsbokslut	X	X	Ok	Ok
Råd och anvisningar för årsredovisningen	Ok	Ok	Ok	Ok

Ok: betyder att det är tillåtet
X: betyder att det inte är tillåtet

Figur: Revisorns tillåtna roller⁷⁷

⁷² FAR Revision I, 1994, s 83-86

⁷³ Betänkande av Revisionsbolagsutredningen, 1999, s 13-115

⁷⁴ FARs Revisionsbok, 2000, s 102

⁷⁵ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 242

⁷⁶ FAR Revision I, 1994, s 83-86

⁷⁷ FARs Revisionsbok, 2000, s103

3.4 Revisorns roll

Ordet revision kommer från det latinska ordet *revidere* och betyder, se tillbaka.⁷⁸ Denna tolkning stämmer in på den tidigare synen på en revisor vars uppgift länge har varit att granska det som redan inträffat. Den nya moderna synen på revision innebär att revisorn är en person som har stor insyn i klientens verksamhet. Detta leder till att revision skall vara förebyggande, stödjande och hjälpsamt, vilket kan vara svårt att leva upp till då revisorn samtidigt är den som granskar verksamheten. Revisorerna har en viktig uppgift att fylla i näringslivet och i samhället. En revisor är inte enbart ett ombud åt ägarna, utan skall även beakta alla intressenters intresse i bolaget. Ett bolags intressenter måste kunna förlita sig till den ekonomiska information som bolaget lämnar. För att säkerställa detta är det nödvändigt att den ekonomiska informationen kontrolleras av en revisor. Revisionen syftar till att ge trovärdighet och förtroende till den information som bolaget lämnar till sina intressenter. Detta är en viktig förutsättning för att näringslivet skall fungera på ett effektivt sätt.⁷⁹

Målet för revisorns granskning är att uttala sig om årsredovisningen och förvaltningen i en revisionsberättelsen. Revisionsberättelsen kan ses som en kvalitetsstämpel efter genomförd revision. Både årsredovisning och revisionsberättelse är offentliga handlingar. Revisorer kritiserar ibland eftersom revisionsberättelsen inte ger tillräckligt med information. Detta kan förklaras genom att revisorer ofta arbetar i förebyggande syfte. Det är vanligt att revisorn sammanfattar gjorda iakttagelser och bedömningar från granskningen av redovisningen och förvaltningen i en skriftlig rapport. Denna skriftliga rapport benämns ofta revisions PM och lämnas till företagsledningen.⁸⁰

Trots det viktiga syftet med revision, är det många personer som inte har helt klart för sig vad en revisors arbetsuppgifter består av. En revisor skall granska bolagets årsredovisning, bokföring samt företagsledningens och styrelsens förvaltning. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver.^{81,82} Revisorns uppgift har blivit viktigare idag då komplexiteten har ökat i näringslivet. Revisionen skall utföras av en revisor som är oberoende till det antagna uppdraget. Utöver att revisorn är en oberoende person som i efterhand ska granska hur bolaget och ledningen skött sig, förekommer det ofta att en revisor agerar som rådgivare och utför fristående rådgivning. Detta kan ses naturligt eftersom revisorn genom sitt arbete har stor kunskap om sina klienter och skapat stor erfarenhet, både genom utbildning och genom sitt varierande yrke. Som revisor i ett bolag är det viktigt att behålla sitt oberoende och det får inte komma i fara vid rådgivningen⁸³. Om råd har getts är det alltid bolaget som skall fatta alla beslut.⁸⁴

Revisorns fristående rådgivning har under de senaste åren ökat mycket i förhållande till revisionsuppdraget. Under 1990-talet var det en trend att revisionsbyråer startade stora rådgivningsavdelningar. Tanken var att bolag skulle kunna få all tänkbar konsult hjälp på ett och samma ställe. Detta resonemang och denna trend har avstannat på senare tid dels på grund av att revisorns oberoende idag är en mycket central fråga i revisorns arbete, då oberoendet

⁷⁸ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 30

⁷⁹ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 31

⁸⁰ FARs Revisionsbok, 2000, s 59, 68

⁸¹ Revisionslag, 5§

⁸² Aktiebolagslag, 10 kap 3§

⁸³ FARs Revisionsbok, 2000, s 105-106

⁸⁴ FAR Revision I, 1994, s 11

har ifrågasatts i samband med de redovisningsskandaler som uppmärksammats.⁸⁵ En revisor kan agera i olika roller och följande indelning kan göras:⁸⁶

- Den klassiska revisorsrollen, där revisor bedriver kontroll i klientens näringsverksamhet.
- Konsultrollen eller den utvidgade revisorsrollen, där revisorn lämnar råd till klienten.
- Revisor som ombesörjer uppgifter för klientens räkning som av olika krav faller inom ramen för klientens egen näringsverksamhet.

En revisors arbete styrs idag av både stiftade lagar och praxis inom yrket. I dagens svenska lagstiftning finns det åtskilliga lagar och bestämmelser om revisorer och deras verksamhet. De främsta styrande lagarna är Revisorslagen, Revisionslagen och Aktiebolagslagen. Utöver lagar finns det uttalade rekommendationer från FAR som skall följas.⁸⁷

3.4.1 God revisorssed och god revisionsstandard

Vid revision är revisorn skyldig att beakta god revisorssed.⁸⁸ En anledning till varför god revisionsstandard inte regleras i lag är för att revisorns granskning skulle kunna inskränkas, då lagreglering skulle kunna leda till att motsatsslut kan fastställas. Revisorsnämnden har till uppgift att bevaka normernas utveckling av god revisionsstandard, men vad god revisorssed och god revisionsstandard innehåller och innebär är ändå alltid slutligen upp till domstol att fastställa. Då revisorns granskning skall ske enligt god revisionsstandard står den öppen för förändringar och kan under årens gång anpassas till utvecklingen inom revisionsområdet.⁸⁹

Revisionsstandard skall från och med 2004 användas av revisorn vid granskning av ett bolags bokföring, årsredovisning och företagsledningens förvaltning.⁹⁰ Om revisorn anser det nödvändigt att avvika från revisionsstandard för att uppnå målen med revisionen måste denne kunna motivera sina beslut. Det är svårt att utforma en standard för god revisionsstandard, som täcker alla tänkbara uppkomna situationer och problem. Därför skall revisionsstandard ses som en grundläggande princip vid revisionsuppdrag.⁹¹ Revisorns kommentarer ökar trovärdigheten för årsredovisningen, då dessa görs med stor grad av säkerhet.⁹²

3.5 Kreditgivaren som bolagets intressent

Dagens marknadsekonomi karaktäriseras alltmer av ökad osäkerhet. Anledningen till denna utveckling sägs ofta bero på den ökade komplexiteten bland bolag, som dels grundar sig i en ständigt föränderlig marknad, såväl tekniska som samhällsliga förändringar. Osäkerheten leder till att det ställs allt högre krav på kreditgivare vid deras kreditbedömning av bolag. Kreditgivare måste skydda sig mot de risker som de ställs inför vid en kreditgivning. Därför

⁸⁵ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 19-20

⁸⁶ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 37

⁸⁷ Moberg, Bolagsrevisorn, 2003, s 41-45

⁸⁸ Revisorslag, 19§

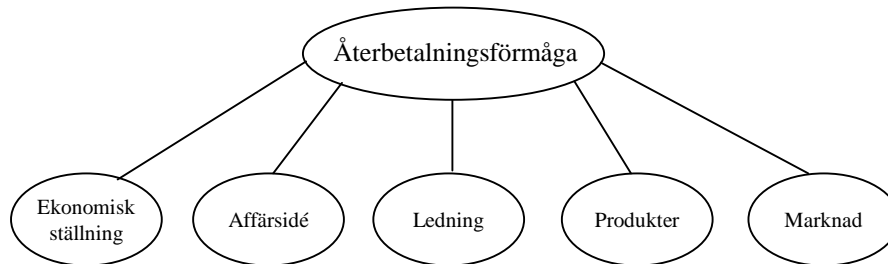
⁸⁹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 271-272

⁹⁰ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 273

⁹¹ FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 274 p 17,18

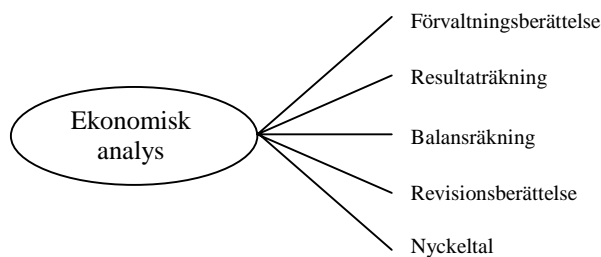
⁹² FAR Samlingsvolym del II, 2004, s 288 p 13

är det som kreditgivare viktigt att grundligt analysera information om bolag. Informationen ska ses med kritiska ögon och ifrågasättas. Orsaken till att kreditgivare lägger stor tyngd vid kreditbedömning är att dess syfte skall vara att bedöma kundens återbetalningsförmåga. Huvudfrågan är vid kreditgivning: ”Återbetalar kunden krediten till fulla beloppet i rätt tid”?⁹³ Kreditgivares fokus kring återbetalningsförmåga benämns som en dynamisk kreditbedömning, vilken utmärks av en värdering av bolagets affärsverksamhet och dess framtidsmöjligheter. Återbetalningsförmåga kan delas in i fem delar: ekonomisk ställning, affärsidé, ledning, produkter och marknad.⁹⁴



Figur: Återbetalningsförmåga⁹⁵

Utifrån problemställningen i uppsatsen, där vi inriktat oss på hur informationen och dess tillförlitlighet påverkar kreditgivarens kreditbedömningar, kommer vi att fokusera på den del i modellen för återbetalningsförmåga som benämns ekonomisk ställning. Vi är medvetna om att resterande fyra delar också totalt sett är viktiga inslag i en analys av ett bolag, men för att söka svar på vår problemställning har vi valt att begränsa oss till bolagets ekonomiska ställning. Denna visar hur bolagets situation ser ut idag och utgör även en grund för bolagets fortsatta verksamhet. Därför är den ett mycket viktigt inslag i kreditgivarens kreditbedömning. Den ekonomiska ställningen grundar sig på en ekonomisk analys, vilken är ett verktyg för att skapa en uppfattning om ett bolags resultatmässiga och finansiella position. Den ekonomiska analysen kan delas in i fem delar: förvaltningsberättelse, resultaträkning, balansräkning, revisionsberättelse och nyckeltal.⁹⁶



Figur: Ekonomisk analys⁹⁷

Förvaltningsberättelsen skall fungera som ett tillägg till resultat- och balansräkningen, vilken skall ge ytterligare upplysningar om bolaget. En förvaltningsberättelse skall: ”ge årsredovisningsläsaren en möjlighet att bilda sig en uppfattning om bolagets resultat, ställning

⁹³ Green, Kreditbedömning och intuition – ett tolkningsförslag, 1997, s 23

⁹⁴ Svedin, Kreditgivning och kreditbedömning av företag, 1992, s 9

⁹⁵ Svedin, Kreditgivning och kreditbedömning av företag, 1992, s 9

⁹⁶ Svedin, Kreditgivning och kreditbedömning av företag, 1992, s 39

⁹⁷ Svedin, Kreditgivning och kreditbedömning av företag, 1992, s 39

och utvecklingsmöjligheter”.⁹⁸ Resultaträkningen skall utifrån bolagets intäkter och kostnader visa om bolaget frambringat ett positivt eller ett negativt resultat. Utifrån balansräkningen kan kreditgivaren ta del av bolagets ekonomiska situation, i form av att se hur bolaget är finansierat och hur stora bolagets tillgångar och skulder är. Kreditgivaren lägger stor vikt vid värdering av kundens tillgångar, vilket är ett viktigt inslag utöver bedömningen av kundens återbetalningsförmåga, eftersom värdering av tillgångar utgör en extra säkerhet för kreditgivaren.⁹⁹ Som kreditgivare är det viktigt att bedöma tillgångars värde, så att tillgångarna inte är upptagna till över- eller undervärden utan till det verkliga värdet. Varulager är en del av ett bolags tillgångar som kreditgivare lägger stor vikt vid, eftersom det säger mycket om efterfrågan på bolagets produkter. Varulagrets omsättningshastighet kan även ge anvisningar om bolagets likviditet. Revisionsberättelsen skall innehålla utlåtande från revisorn om bolagets årsredovisning och om styrelsens och VD:s förvaltning.¹⁰⁰ Revisionsberättelsen skall fungera som ett intyg på att årsredovisningen framställts på ett korrekt sätt och att bolaget visar en rättvisande bild. Ur kreditgivares synvinkel är revisionsberättelsen ett viktigt inslag. Vid bedömning av bolag vill kreditgivare se en ren revisionsberättelse, vilken är en utan anmärkningar. Utifrån information grundat på årsredovisningen utformar kreditgivare ett antal nyckeltal som skall fungera som underlag vid kreditbedömning. Syftet med nyckeltal är att skapa en mer objektiv bild av bolaget, som mer konkret skall visa bolagets position. Exempel på nyckeltal som kan användas vid kreditgivares bedömning av bolag är marginalmätt, räntabilitetsmätt och finansiella mätt. Marginalmätt är exempelvis bruttomarginal och nettomarginal. Olika räntabilitetsmätt är räntabilitet på dels eget kapital och på totalt kapital, skuldränta och skuldsättningsgrad. Finansiella mätt är exempelvis kassaliquiditet, soliditet, räntetäckningsgrad och substansvärde. Vid bedömning av bolag används inte alla dessa mätt utan ett lämpligt antal relevanta mätt väljs ut som klarlägger bolaget ur olika perspektiv.¹⁰¹

Det hävdas att kreditgivare är en av de främsta intressenterna. Detta för att kreditgivarens enda säkerhet för krediten är bolagets tillgångar och därför är de i behov av information om bolaget för att säkra sin utlåning. Detta resonemang framhäver tydligt vikten av information från bolagets balansräkning där bolagets tillgångar redovisas. Eftersom kreditgivaren i en utlåningssituation befinner sig i ett informationsmässigt underläge jämfört med kunden, är kreditgivaren i stort behov av tillförlitlig information från revisionen.¹⁰²

Fler forskare intar ställningstagandet att kreditgivare måste utgå från årsredovisningen när de skall bilda sig en uppfattning om bolaget, då kreditgivarens egen information om kunden inte alltid är tillräcklig vid kreditgivning.¹⁰³ Detta resonemang åskådliggör vikten av tillförlitlig information i revisionen. Inslag som kan rubba informationens tillförlitlighet är exempelvis hot mot oberoendet. Bristfällig information kan påverka kreditgivarna vid deras beslut gällande kreditgivning. Detta då revisionen är en stor del av den information som de använder vid sin bedömning av bolag och som underlag vid kreditgivning. Makt sammankopplas vanligtvis med pengar. Eftersom kreditgivare alltid har möjligheten att välja de projekt som de anser har stora utsikter att lyckas och som de skall stå som finansiär till, skulle kreditgivare utifrån den tankegången inneha stor makt som intressent.¹⁰⁴

⁹⁸ Artsberg, Redovisningsteori – Policy och – Praxis, 2003, s 359

⁹⁹ Funered, Bankernas Risktagande, 1994, s 46

¹⁰⁰ Revisionslag, 28§ - 30§

¹⁰¹ Svedin, Kreditgivning och kreditbedömning av företag, 1992, s 32-46

¹⁰² Diamant, Revisors oberoende, 2004, s 132-134

¹⁰³ Broomé et al, Kreditgivning till företag, 1982, s 30

¹⁰⁴ Broomé et al, Kreditgivning till företag, 1982, s 8

4. Empiri

I detta kapitel presenterar vi vår empiri, vilken baseras på de personliga intervjuer vi har genomfört med revisorer och kreditgivare. Inledningsvis presenterar vi revisorerna och därefter presenterar vi kreditgivarna. Respondenternas svar presenteras i ämnesområden som följer av frågorna från intervjuerna.

För att bevara respondenternas anonymitet har vi valt att benämna revisorerna för en världsdel och kreditgivarna för en valuta. Val av världsdel och valuta för respondenterna har skett slumpmässigt och det finns ingen koppling mellan världsdel och valuta. Revisorernas kunder benämns klienter och kreditgivarnas kunder för kunder.

4.1 Presentation av revisorerna

4.1.1 Revisor Asien

Revisor Asien arbetar på en av Sveriges medelstora revisionsbyråer med expertis inom revision, finansiering och skatter. Revisionsbyråns klienter utgörs av enskilda firmor till börsnoterade bolag, där majoriteten av klienterna består av små och medelstora företag. Revisionsbyrån är ett svenskt bolag, men ingår också i ett stort internationellt nätverk av samarbetande revisionsbyråer.

4.1.2 Revisor Australien

Revisor Australien arbetar på en av de stora revisionsbyråerna i Sverige som är ett av landets ledande kunskapsföretag inom ekonomisk information, med kontor runt om i landet. De erbjuder tjänster inom bland annat revision, redovisning och skatt. Byrån ingår i ett av världens främsta nätverk av revisorer och specialister.

4.1.3 Revisor Afrika

Revisor Afrika arbetar på en av Sveriges stora revisionsbyråer, som är ett av Sveriges ledande företag inom revision och rådgivning med kontor på flera orter i landet. I byråns tjänsteutbud ingår förutom revision även till exempel redovisning och skatterådgivning.

4.1.4 Revisor Europa

Revisor Europa arbetar på en av Sveriges medelstora revisionsbyråer. Byråns tjänster finns inom revision, finansiering och skatter. Revisionsbyråns klienter är klienter från enskilda firmor till börsnoterade bolag, där majoriteten av klienterna består av små och medelstora bolag.

4.1.5 Revisor Amerika

Revisor Amerika arbetar på en lokalt förankrad revisions- och redovisningsbyrå med kontor i Skåne. Deras kompetens finns för mindre och medelstora företagare. Byrån utför tjänster inom bland annat revision, redovisning och administration.

4.2 Intervjuer med revisorerna

4.2.1 Inflytande på klienter

Revisor Asien

Revisor Asien anser att klienter har stor tilltro till det revisorer säger. Revisorer har därför ett stort inflytande på klienter, vilket är både på gott och ont. Flertalet klienter är i många avseende väldigt ensamma och har ingen att bolla sina frågor med. Detta kan leda till att det finns ett behov att diskutera frågor vid revisionen. Revisorn måste i dessa avseenden vara medveten om att det som sägs väger tungt för klienten. Revisor Asien anser även att kreditgivarna har inflytande på sina kunder, men att det bottnar sig i kundens beroende av kreditgivaren som finansiär.

Revisor Australien

Revisor Australien säger att klienter har respekt för revisorer och att klienter följer revisorers råd. Detta är speciellt utmärkande inom de frågor som klienten känner sig osäker.

Revisor Afrika

Revisor Afrika menar att klienter har stor respekt för revisorer. Revisor Afrika säger samtidigt att klienter inte skall se revisorer som en sträng part som verifierar siffror, utan som en person som klienten kan ringa till och bolla frågor med. I de fall revisorn talar om för klienten att någonting bör förändras, skall klienten uppfatta ordet bör som ett starkt ord. Revisor Afrika menar att detta aldrig brukar vara ett problem och poängterar dessutom att dessa förändringar är till för att hjälpa klienten.

Revisor Europa

Revisor Europa anser att klienter har stark tilltro till revisorer och att revisorer har inflytande över sina klienter. För att lyckas som revisor måste revisorer ha förmågan att vinna förtroende bland klienter. Förtroende är så att säga en grundförutsättning för ett samarbete. Förtroendet och inflytandet varierar i stor grad mellan klienterna. Vissa går sin egen väg medan andra arbetar nära revisorn. Revisor Europa menar att i vissa fall kan revisorn bli inkopplad i alla möjliga frågeställningar som inte alls har med revision att göra. Det är många småföretagare, entreprenörer som är duktiga på det de sysslar med, men som därutöver inte besitter den ekonomiska kompetensen som är nödvändig som egen företagare. Dessa klienter ser därför revisorn mer som ett bollplank med bred kunskap som de kan ställa frågor till.

Revisor Amerika

Revisor Amerika upplever att klienter har stor tilltro till revisorer och att revisorer har stort inflytande på klienter. Klienter har ofta så stor tilltro till revisorer att de anser revisorer vara allvetande och att revisorerna går att använda som bollplank i alla möjliga sammanhang. Revisor Amerika känner sig emellanåt som en social instans där klienter även tar upp

personliga problem. Klienters önskan att diskutera viktiga frågor med revisorer beror på att klienter har stort förtroende för revisorer. Samtidigt som det är smickrande blir det svårt som revisor, då de hela tiden måste värja sig från dessa frågor. Det blir en balansgång, då revisorers professionalitet kräver en viss distans enligt revisor Amerika.

4.2.2 Relation med kreditgivare

Revisor Asien

Det förekommer att revisor Asien medverkar vid klienters möte med kreditgivare. I dessa situationer är det ofta kreditgivaren som vill att revisorn skall medverka. I de enstaka fall som revisor Asien medverkar vid ett initialt möte, verkar revisorn mer som ett moraliskt stöd för klienten och understryker att revisorn aldrig får delta i diskussionen. Anledningen till detta är att kreditgivaren själv skall göra en bedömning av kunden. En orsak till att både kreditgivare och klient vill att revisorn skall delta vid möte är framförallt för att förtydliga informationen som kunden lämnar till kreditgivaren. Detta kan gälla förtydligande av årsredovisning och andra ekonomiska frågor där revisorns hjälp och förklaringar kan vara betydelsefulla. Revisor Asien beskriver sin roll i dessa möten som ett bollplank till klienten. Det är oerhört viktigt att revisorn endast är saklig. Det förekommer att revisor Asien förmedlar kreditgivare till klienter som är nystartade och som ännu inte har någon kreditgivare. Revisor Asien poängterar dock att i dessa situationer rekommenderas inte en utan flera alternativa kreditgivare. Det är alltid klienten som fattar de slutliga besluten om vilken kreditgivare de skall anlita.

Revisor Asien medger att de vid flertalet gånger har ställt sig frågande till hur noggrant kreditgivaren läser bolagets årsredovisning. Revisor Asien är av uppfattningen att kreditgivaren på ett systematiskt sätt tillämpar siffrorna från årsredovisningen direkt i sina analysmodeller. Revisor Asien ser risker med detta agerande. Det krävs funderingar kring vad som ligger bakom årsredovisningens siffror. Det finns situationer när kreditgivaren vid ett flertal gånger kontaktat revisorn och ställt frågor om hur de skall tolka årsredovisningen. När det inträffar måste revisorn först ta kontakt med klienten och fråga om det går bra att föra diskussionen vidare till kreditgivaren. Revisor Asien betonar slutligen att vid revisionen intar kreditgivarna ingen särställning i jämförelse med övriga intressenter. Oavsett vem det är som skall ta del av informationen skall inte innehållet i informationen påverkas av det. Enligt revisor Asien skulle byrån aldrig lämna revisions PM till kreditgivaren. Revisor Asien är av åsikten att om kreditgivaren vill ta del av revisions PM:et får kreditgivaren gå via kunden. *”Revisorers uppgift är och kommer förhoppningsvis alltid att vara att rapportera direkt till styrelsen och ingenting annat.”*

Revisor Australien

Revisor Australien säger sig ibland medverka tillsammans med klienten vid dess möte med kreditgivaren. I de fall klienten har det årliga mötet med kreditgivaren på hösten, vill kreditgivaren ta del av kvartalsbokslutet och ser då det positivt om revisorn har granskat materialet innan. Revisor Australien menar vidare att det är viktigt att beakta vilken information som publiceras i årsredovisningen. Det finns vissa krav på vad som måste finnas med, men menar samtidigt att viss information inte alltid är bra att publicera. Om för mycket information ges ut, ser revisor Australien en risk med att bolagets konkurrenter får en ”för bra” bild av hur bolaget fungerar och hur bolagets vinster ser ut på olika nivåer, exempelvis i resultaträkningen. Revisor Australien berättar att de aldrig lämnar revisions PM till kreditgivarna. Revisions PM lämnas enbart till styrelsen och till ekonomiavdelningen. Det är upp till styrelsen och ekonomiavdelningen om de vill lämna revisions PM:et till kreditgivaren.

Revisor Afrika

Revisor Afrika berättar att de emellanåt deltar vid möten som klienten har med kreditgivaren. Det händer även att revisorns byrå kontaktar kreditgivaren för klienternas räkning. I dessa situationer skall revisorn endast agera som sakkunnig. En revisor skall vara oberoende och beakta ingens och allas intressen, samtidigt vara självständig och opartisk så långt det går. Revisionen skall vara rätt och riktig samt skydda alla intressenters ärenden. Revisor Afrika medger att de aldrig lämnar revisions PM till kreditgivarna.

Revisor Europa

Revisor Europa medger att det förekommer situationer då revisorn följer med sin klient till dess möte med kreditgivaren. Revisorn framför däremot bestämt att de aldrig själva tar kontakt med kreditgivaren för klientens räkning, däremot händer det att de blir uppringda av kreditgivaren. Situationer då revisorn bistår klienten vid möte med kreditgivare eller då det är aktuellt att upprätta en kontrollbalansräkning. Det kan även vara i situationer då det sker förändringar i bolaget, exempelvis i företagsstrukturen, eller då bolaget saknar den kompetens hos personalen som därmed ej kan svara på alla frågor som kreditgivaren måste ha svar på för att göra sina analyser. Ytterligare situationer kan vara då flera poster i revisionen bedöms som osäkra. Det kan exempelvis råda stor osäkerhet i kundfordringar eller i varulagret om det anses vara gammalt. Revisor Europa menar att det ofta kan vara svårt att bistå klienten i situationer där det har varit svåra värderingsproblem i revisionen eftersom revisorn ej får göra några direkta uttalanden. I dessa situationer är oberoendet synnerligt viktigt att tänka på. Revisorn uppskattar att det är endast i ett fall av tio som revisorn är inkopplad i klientens relation till kreditgivaren. Revisor Europa bekräftar att de aldrig överlämnar revisions PM till kreditgivarna. Revisorn kan dock tänka sig att kreditgivaren, i de fall det råder ett problemengagemang sett ur kreditgivarens perspektiv, kräver revisions PM av kunden.

Revisor Amerika

Revisor Amerika poängterar bestämt att de ej förmedlar kreditgivare till sina klienter. Däremot rekommenderar kreditgivare emellanåt revisionsbyråer till kunder. Vidare är det väldigt sällan som revisorn deltar i möten som klienten har med kreditgivaren. Revisorn deltar helst inte vid möten med kreditgivare, eftersom det lätt kan ifrågasätta revisorns oberoende. Det är lätt att uppfatta situationen som om revisorn företräder klienten eller som om revisorn går klientens ärende. Vidare upplever revisor Amerika tillfällen när kreditgivaren önskar att revisorn skall delta vid möten mellan kreditgivare och klient. Kreditgivaren vill se vilken revisionsbyrå som finns bakom klienten för att göra en bedömning av hur seriös revisorn är. Revisorn anser det beklagligt att sådana bedömningar förekommer då det tyder på att revisorstjänsterna inte har en jämn kvalitet över hela branschen.

Revisor Amerika kontaktar emellanåt kreditgivaren vid revisionsarbetet. Dessa kontakter förekommer när revisorn vill erhålla information om klienten. Banksekretessen kräver dock oftast att revisorn måste gå via sin klient för att få informationen. Det händer att revisor Amerika kontaktar kreditgivaren för att få deras åsikt gällande en klient, innan revisorn avger revisionsberättelsen. Detta för att revisorn anser att en oren revisionsberättelse oftast uppfattas väldigt negativt och att det finns risk för att klienten får svårt att behålla och förnya sina krediter. Personerna som läser årsredovisningen tar ofta ingen hänsyn till varför revisionsberättelse är oren, utan orena revisionsberättelser uppfattas alla på samma sätt. Revisor Amerika lämnar ej revisions PM till kreditgivarna. Revisorn menar att detta dokument är ett internt dokument mellan revisor och klient och att ingen utöver klienten skall se det. Revisions PM överlämnas till bolaget och dess styrelse och sedan är det upp till dem om de vill lämna det vidare. Revisor Amerika har svårt att tro att klienterna lämnar det vidare,

då revisorn har stött på en oerhörd motvilja hos klienterna avseende att visa upp revisions PM. Revisor Amerika tror dessutom inte att kreditgivaren frågar kunden efter dess revisions PM.

4.2.3 Revisorns upplevda förtroende från kreditgivare

Revisor Asien

Revisor Asien säger att kreditgivarna har en stor tilltro till revisorer och anser att tilltron är befogad. Tilltro är en förutsättning för revisorsyrket. Det är inget specifikt för kreditgivarna, utan det gäller att skapa tilltro till alla intressenter som ingår i intressentmodellen och till dem som läser årsredovisningen. Det viktiga för revisorer är att årsredovisningen ger en rättvisande bild av bolaget. Den ska spegla den information som revisorn ställer sig bakom, då revisorn tillstyrker att den är korrekt.

Revisor Asien säger att kreditgivare aldrig har ifrågasatt informationens tillförlitlighet i revisionen. Det har dock inträffat att kreditgivare har kontaktat revisorn och ifrågasatt revisorns uttalanden i en revisionsberättelse. Det kan inträffa om revisorn och klienten är oense gällande en post. Revisorn har då i sin revisionsberättelse skrivit att revisorn ej kan ta ställning till den specifika posten på grund av olika omständigheter. Kreditgivarna har då i dessa situationer tagit kontakt med revisorn och ifrågasatt uttalandet i revisionsberättelsen. I dessa situationer är det mycket viktigt att revisorn tar kontakt med klienten och får ett godkännande från klienten att förklara situationen för kreditgivaren. I de fall revisorn är kritisk i sin revisionsberättelse eller i de fall det förekommer en oren revisionsberättelse är kreditgivaren mycket reserverad och försiktig, vilket betyder att revisorns uttalanden är av stor betydelse.

Revisor Australien

Revisor Australien berättar att vid de möten som revisorn medverkar vid, diskuteras endast siffror och information utifrån ett förklarande syfte, och inte utifrån ett ifrågasättande syfte. Revisorns uppfattning är att kreditgivaren varken ifrågasätter revisorn eller revisorns arbete, då de oftast är medvetna om att revisorn har ett regelverk att följa. Revisor Australien tror att kreditgivarens beslut kan påverkas av det som revisorn har sagt eller av den information som revisorn har granskat.

Revisor Afrika

Revisor Afrika upplever att kreditgivare har stort förtroende för revisorer. I de fall kreditgivaren inte förstår all information i bokslutet kontaktar kreditgivaren revisorn. I flera fall kan revisorn ej svara på dessa frågor på grund av sin tystnadsplikt. Revisor Afrika säger att kreditgivaren inte ifrågasätter informationen som revisorn har granskat.

Revisor Europa

Revisor Europas uppfattning är att kreditgivare har ett gott förtroende för revisorer. Denna uppfattning grundar sig delvis på att kreditgivare vid ett flertal gånger har krävt att kunden byter revisor. Kreditgivare anser det vara viktigt att deras kunder har en kompetent revisor som även kreditgivaren har ett gott förtroende till. Kreditgivarens begäran att kunden byter revisor har skett i situationer då kreditgivaren genom sina egna analyser har sett att bolagets siffror inte kan stämma enligt årsredovisningen och har därför tappat förtroendet för revisorn. Revisor Europa framhåller att det är endast i situationer då kreditgivaren har tappat tilltro till revisorn och till det material som revisorn lägger fram, som kreditgivaren har förmedlat revisorer till sina kunder.

Revisorn anser inte att kreditgivaren ifrågasätter den information de får i revisionsberättelsen. Revisorn tror däremot att om revisionsberättelsen skulle vara oren skulle det ha stor påverkan på kreditgivarnas beslut. En oren revisionsberättelse får till följd att kreditgivaren kommer att kalla till möte med kund och revisor, för att ställa frågor kring den orena revisionsberättelsen. Grundat på detta resonemang tror revisor Europa att revisionsberättelsen är ett mycket viktigt dokument. Det är därför gränsdragningen är så allvarlig när en revisionsberättelse skall betraktas som oren.

Revisor Amerika

Enligt revisor Amerikas erfarenheter har kreditgivare stor tilltro till revisorer samt att de anser att informationen är tillförlitlig. Revisorn tror att kreditgivare har upplevt att årsredovisningars kvalitet har ökat de senaste åren. Det som rapporteras skall vara riktigt och hanteras på ett sätt som ökar pålitligheten, vilket är ett av syftena med den nya revisionsstandarden. Revisor Amerika anser vidare att kreditgivarna är kompetenta användare av årsredovisningar, då de sällan behöver revisorns hjälp för att tolka siffrorna. De få gånger som kreditgivare kontaktar revisorn för att tala om årsredovisningen måste revisorn beakta vad som sägs. Revisorn har tystnadsplikt och har inte rätt att lämna ut information gällande bolag. Kreditgivare är oftast den huvudsakliga användaren av årsredovisningar i små bolag.

4.2.4 Revisionsnära tjänster eller fristående rådgivning?

Revisor Asien

Enligt revisor Asiens tolkning finns det en klar gräns mellan vad som är revisionsnära tjänster och vad som är fristående rådgivning. Revisionsnära tjänster kan vara frågor som klienten ställer gällande att maximera nettoinkomst eller att minimera skatter. I dessa fall arbetar revisorn utifrån bokslutet och blir på så sätt en del i själva bokslutsdiskussionerna. Jämfört med fristående rådgivning syftar revisionsnära tjänster till att revisorn utför större uppdrag och uppdrag som går utanför bokslutet. Exempel på fristående rådgivning är då klienten efterfrågar en värdering på bolaget i de fall bolag skall säljas eller förvärvas. Revisor Asien menar att en revisor aldrig bör agera som rådgivare i situationer där revisorn på ett eller annat sätt måste ta parti för någon av parterna, som till exempel vid en bolagsvärdering.

Revisor Australien

Revisor Australien anser att det är viktigt att hålla på gränsdragningen mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning. Revisor Australien berättar att de i dennes byrå har ett arbetssätt som gör det enkelt att hålla isär begreppen. Revisorerna inom byrån sköter endast den löpande redovisningen i enstaka fall. I dessa situationer ser byrån till att det är tre parter inblandade i revisionen. En av medarbetarna sköter den löpande redovisningen och bokslutet, den andra medarbetaren reviderar och den tredje medarbetaren skriver på revisionen.

Revisor Afrika

Revisor Afrika anser att det finns en klar gräns mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning. I de fall det påträffas problem i granskningen tas detta upp med företagsledningen. Revisorn löser ej dessa problem även om företagsledningen ber revisorn om det, utan det tillsätts en specialist som löser problemet. Denna situation visar var gränsen går för vilken rådgivning en revisor får göra. Revisor Afrika anser att bedömningen av vad som är revisionsnära tjänster och vad som är fristående rådgivning är bra som den är idag. Revisorn ser att det kan finnas hot mot oberoendet inom den fristående rådgivningen men löser detta genom att tillsätta experter. Revisorn poängterar att det är viktigt att en revisor

sköter revisionen och att en annan part sköter uppgiften som ligger utanför revisionen. Överlag så tror revisor Afrika att det är positivt att dennes byrå ger fristående rådgivning, istället för att klienten själv som kanske inte är insatt i ekonomi skall utföra uppgifterna.

Revisor Europa

Revisor Europa anser att det inte finns en helt klar gräns mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning. Revisorn beskriver det som att det kan uppfattas som en svår balansgång, och att det mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning är lite av en gråzon. Den svåra balansgången kan bero på att det råder oenigheter inom revisorskåren. Skulle ett uppdrag vara svårbedömt om det faller inom ramen för revisionsnära tjänster eller fristående rådgivning löser revisorns byrå detta problem genom en intern rotation. Skulle det vara en tydlig konsultinsats använder de sig av konsulter som finns inom organisationen. Om konsulten i fråga inte har den historiska kunskapen om bolaget kan revisorn i dessa fall bistå konsulten med siffermaterial och annan information.

Revisor Europa menar att den starkaste förändringen gällande gränsdragningen mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning är att det påverkar bemanningen i revisionsbyrån. Detta förfaringssätt är mer resurskrävande. Revisor Europa säger samtidigt att det är framför allt i mindre bolag som den utökade revisorsrollen är framträdande. Detta beror på att mindre bolag ofta inte har resurser till att köpa konsulttjänster. Dessutom är det framförallt i mindre bolag som den ekonomiska kompetensen saknas. I dessa mindre bolag agerar revisorerna mer som ett bollplank till klienterna. Arbetsuppgifterna blir bredare, dock till en viss gräns understryker revisor Europa. Vilken ställning revisorn intar i ett mindre bolag beror också på om klienten har anlitat en bokföringsbyrå. I de fall där en bokföringsbyrå är inkopplad blir problemen mindre för revisorn. De arbetar efter mottot att göra så lite som möjligt vad det gäller årsredovisningar. Det är viktigt att revisorer ställer sig frågan vad en revisor får göra och inte får göra.

Revisor Amerika

Revisor Amerika anser att gränsen mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning kan vara diffus. Det förekommer ständigt rådgivning när revisorer är i kontakt med klienter. Det är svårt att skilja mellan de olika tjänsterna eftersom revisorer ej sitter med "två olika mössor" vid dessa möten. Revisor Amerika tror inte att kreditgivare tänker på om deras kunder får fristående rådgivning från revisorns byrå eller hur den fristående rådgivningen behandlas. Revisorn har ingen erfarenhet av att kreditgivarna skulle ha någon åsikt angående fristående rådgivning.

4.2.5 Begreppet tillförlitlig information

Revisor Asien

Revisor Asien anser att tillförlitlig information är en svår frågeställning, men menar att det är en fråga som revisorer ställs inför dagligen. Tillförlitlig information definieras enligt revisor Asien som information som är bekräftad av tredje part. Bekräftelsen kan vara i form av engagemangsbesked, saldoförfrågningar etc. som bekräftas muntligen eller skriftligen av en utomstående part. Sker bekräftelsen skriftligt har revisorn dessutom ett dokument som antagandet kan stödjas på. Information av detta slag sätter revisorer stort värde på och tillförlit till. Information som härstammar från den löpande bokföringen ifrågasätter de sällan, så länge formalia gällande underlaget stämmer. Exempel på underlag är fakturor. Revisor Asien menar att revisorer reviderar utifrån begreppet väsentlighet och risk. Begreppen väsentlighet och risk

innebär att revisorer skall lägga ner mer möda och tid på de poster som är av större omfattning. Revisor Asien anser att revisionsberättelsen skall spegla en rättvisande bild av bolaget och således inte återspegla en exakt vetskap av bolaget.

Revisor Australien

Revisor Australien berättar att revisionen inleds med en väsentlighet- och riskanalys. Tyngdpunkt läggs på de poster som är av störst karaktär i revisionen. Revisorn granskar den del av bolaget som utgör störst del i exempelvis balansräkningen. För att säkerställa informationens tillförlitlighet låter revisor Australien få bekräftelser på vissa poster av externa parter, såsom från kunder och leverantörer. Revisor Australien upplever att kreditgivarna anser att den information som revisorer lämnar är tillförlitlig. I de fall kreditgivarna ställer frågor angående revisionen eller årsredovisningen, måste revisorn först få ett godkännande från klienten innan revisorn svarar på kreditgivarens frågor.

Revisor Afrika

Revisor Afrika anser att tillförlitlig information är information som är granskad av en oberoende och kompetent part, som kan göra självständiga uttalanden gällande om informationen är rätt eller inte. Vidare anser revisorn att begreppet tillförlitlig information innefattas av företeelser som varit föremål för en oberoende granskning. Revisor Afrika framhäver begreppen väsentlighet och risk, det vill säga att revisorn skall granska och planera utefter vad som är väsentligt och vad som innefattar störst risk. Revisorn skall alltså lägga sin energi där behovet är som störst. Börsnoterade bolag som omfattas av stor offentlig press, innebär mer omfattande granskning för revisorn, jämfört med ett mindre bolag. Syftet med revisionen är att tillgodose alla intressenters intressen, och att se till att den information som är granskad är rätt och riktig.

Revisor Europa

Revisor Europa anser att tillförlitlig information syftar på att informationen skall vara rätt och riktig, det vill säga att det ska ge en rättvisande bild av bolaget. Det måste råda höga krav på informationens tillförlitlighet, eftersom det annars kan innebära att det totala utfallet för ett bolag kan förändras. Revisor Europa ser utifrån kreditgivarnas perspektiv risker ifall det finns brister i informationens tillförlitlighet, då denna information ligger till grund för kreditgivarnas beslut vid kreditbedömning. Brister i informationens tillförlitlighet sker oftast då det har skett ett hastigt bokslut eller då det råder stor osäkerhet kring vissa poster. Ett steg i säkerställandet av tillförlitlig information är att revisorer lägger stor vikt vid planeringen av revisionen. I det stadiet fastställer de vad de skall lägga fokus på vid revisionen. Beroende på hur bolaget har sett ut historiskt, det vill säga hur lönsamheten har sett ut, hur eget kapital har sett ut, hur volymer har förändrats etc. lägger revisorer fokus på olika saker i revisionen. Det är viktigt att se till de historiska siffrorna och till vilka revisionsåtgärder som revisorerna har gjort tidigare. Detta för att de inte slentrianmässigt skall göra samma granskningsinsatser år efter år. Ett viktigt motto enligt revisor Europa är att göra rätt saker i respektive bolag.

Revisor Amerika

Revisor Amerika anser att tillförlitlig information är information som går att styrka med ett dokument. Dokument är tillförlitliga om de är obestridliga per en viss tidpunkt och om de visar de uppgifter som krävs. Uttalanden från styrelsen, specialister och experter anser revisorn ej vara lika tillförlitlig jämfört med skriftliga dokument. Revisor Amerika anser att revisorer skall ha god kännedom om bolaget och därför söka efter all sorts information om bolaget. All kännedom om bolaget skall dokumenteras på ett strukturerat sätt, så att revisorn kan använda den information vid sin revision.

4.2.6 Oberoende

Revisor Asien

Enligt revisor Asien har oberoendet alltid varit ett stort problem. Revisorn är av åsikten att det är av stor vikt att revisorer inte har intressegemenskap med sina klienter. Samtidigt tror revisor Asien att revisorer i flertalet fall har någon klient där det skulle kunna tyda på att det föreligger ett vänskapshot. Det kan exempelvis vara om revisorn och klienten är grannar eller att de är med i samma förening. Revisor Asien hoppas att hot mot oberoende inte skall rubba intressenternas förtroende. I de fall revisorn utför en revision trots att det föreligger ett vänskapshot, måste revisorn gå in och ta sin yrkesroll, vilket revisor Asien inte anser vara svårt. Revisor Asien tror att oberoendefrågan är lättare att hantera för äldre revisorer, men kan helt klart se ett problem för yngre revisorer. Detta eftersom yngre revisorer är i uppbyggnadsfasen där de skall bygga upp en egen klientstock. Det kan i dessa situationer vara svårt att hålla isär begreppen oberoende och väsentlighet.

Enligt revisorn tillämpas analysmodellen vid dokumentation av samtliga uppdrag. Revisor Asien medger att de ej tillämpade analysmodellen för samtliga uppdrag för två år sedan, men efter införandet av nya lagar har revisorer ändrat på det. Analysmodellen har bidragit till att revisorer har tvingats dokumentera och ta skriftlig ställning gällande oberoendet inför varje uppdrag. Det vanligaste hotet mot oberoendet som Revisor Asien upplever, är vänskapshotet. Det är lätt att det skapas vänskapsband mellan revisorn och klienten, då revisorn har varit revisor för klienten i flera år. Enligt revisor Asien är vänskapshotet det svåraste hotet att hantera. Revisorn påpekar att revisorer aldrig får göra avkall på sin yrkesheder, men säger att ibland tänjer de lite på den. Debatten kring oberoendet har påverkat deras arbete och deras rutiner på så sätt att det är viktigare att hålla distans till klienter jämfört tidigare. Ur revisor Asiens eget perspektiv är det lättare att som erfaren revisor ha distans till klienter än vad det var i början av karriären. Skulle det vara så att hot mot oberoende föreligger, löser revisor Asien det genom att slussa uppdraget vidare till en kollega inom byrån. Skulle det i ett fall vara så att det föreligger ett hot mot oberoendet och revisorn överlåter uppdraget till en kollega, är revisor Asien säker på att kreditgivaren skulle acceptera detta agerande om de fick informationen. Revisorn tror att ett sådant agerande skulle ge mer respekt och uppskattning än om åtgärden ej hade vidtagits.

Revisor Australien

Revisor Australien menar att oberoendet inte är något bekymmer på den lokala arbetsplatsen, utan att det framförallt är ett problem i USA. Det som har hänt i Sverige är att dokumentationen enligt lagar och krav har ökat avsevärt, vilket revisor Australien tycker är positivt. Inför varje uppdrag görs en prövning av oberoendet med hjälp av analysmodellen. I de fall ett uppdrag kan hota oberoendet, lämnar revisor Australien över uppdraget till en kollega eller till ett annat kontor, vilket revisorns byrå är noggrann med. Vilket hot mot oberoendet som är vanligast har revisor Australien svårt att avgöra då varje fall är unikt. Om situationen skulle vara den att ett hot mot oberoende föreligger och revisorns byrå vidtar åtgärder mot det och väljer att behålla klienten, tror revisor Australien att övriga intressenter skulle lita på byråns professionalism.

Revisor Afrika

Revisor Afrika anser att oberoendet inte är något problem. Revisionsbranschen bygger på kompetens och ett ömsesidigt förtroende mellan revisorer och intressenter. Det är även viktigt att klienter ser det positivt att bli granskade gällande oberoendet. Om förtroendet däremot skulle rubbas skulle det enligt revisor Afrika självfallet vara negativt, vilket innebär att det är

viktigt för hela branschen att stå upp och arbeta efter de högre kriterier som finns. För att bejaka oberoendet tillämpas analysmodellen för varje nytt uppdrag och används för uppföljning med befintliga kunder. Revisor Afrika gör en årlig bedömning av oberoendet vid planeringsfasen och före påskrift av revisionsberättelsen, men även i de fall revisorn anser att några omständigheter har ändrats under tiden. Revisor Afrika använder flödesschemat i analysmodellen, vilket är ett verktyg för revisorer, klienter och omvärlden för att övervaka oberoendet. Revisor Afrika anser att analysmodellen har tillfört mycket, genom att revisorer måste tänka efter inför varje fall gällande oberoendet och dokumentera all information. Analysmodellen är enligt revisor Afrika mycket bättre än det system som tillämpas i USA, där de använder en regelbok som reglerar varje situation som kan tänkas uppkomma. De vanligaste hoten som revisorn upplever är självgranskningshotet och vänskapshotet. För att komma undan dessa hot krävs det dokumentation och att byrå vidtar motåtgärder. I de fall klienten vill ha hjälp med problem som går utanför revisionen är det viktigt att de inte utförs av samma person, utan att byrån har ett självständigt team som står för den rådgivningen. Ett revisionsteam som enbart granskar och ett team som utför bokföringen. Genom att samma byrå erbjuder båda tjänsterna anser revisor Afrika att kvaliteten höjs, samtidigt som det ger en viss kostnadseffektivitet.

Revisor Afrika beskriver att det är väldigt lätt att ett vänskapshot uppstår med klienter som de har arbetat med i flera år. Revisorn menar att revisorer utvecklar en inre kompass, och känner när det är rätt eller fel. Revisor Afrika beskriver det som att det finns en "magkänsla". Blir klienten en vän så har revisorer som princip att avsäga sig uppdraget och istället låta en kollega ta över. I de fall det blir aktuellt att en klient byter till en annan kollega på grund av att det finns ett hot mot oberoendet, så tror revisor Afrika att det främst skulle uppskattas av intressenter. Revisorer visar då ett agerande mot hotet och att de arbetar med öppna kort.

Revisor Europa

Revisor Europa anser att det är viktigt att revisorer har grepp om oberoendesituationen. För att ta ställning till om hot mot oberoende föreligger tillämpas analysmodellen. Analysmodellen har inneburit att revisorer måste kartlägga hur oberoendesituationen ser ut, vilket revisorer inte gjorde i samma utsträckning tidigare. Obligatoriska dokument har införts för att kvalitetsgodkänna revisorer. Utifrån den exercis som revisorn fyller i, ser revisorn hur uppdraget skall bemannas, så att risk för självgranskning minimeras. All information måste dokumenteras för att det skall bli ett aktivt dokument i revisionsakten. Debatten kring oberoendet har lett till att funderingar kring konsultrollen har blivit mer påtaglig, vilket enligt revisor Europa är positivt.

Revisor Europa ser även nackdelar med de ökade kraven på dokumentationen. Ökade krav på dokumentation leder till ökade arbetsinsatser, i form av att revisorer måste lägga ner mer tid på varje uppdrag. Revisorer på revisorns byrå har diskuterat vilka uppgifter en revisor kan göra utan att det ska anses vara självgranskning. För att inte riskera att uppdraget skall ses som självgranskning krävs det att arbetet fördelas internt, vilket ytterligare har lett till ökade arbetsinsatser för revisorer. Då det inte är en person som gör allt kan det leda till att slutprodukten blir bättre. Förutsättningen för att slutprodukten skall bli bättre är att de personer som tar fram siffermaterialet innehar lika god kompetens som revisorn. Hålls kvaliteten och kompetensen i gruppen på en hög nivå anser revisor Europa att slutprodukten och tillförlitligheten i informationen blir bättre. Risken med ökade dokumentationskrav och att arbete fördelas internt är att revisionen i slutändan kan leda till en fråga om lönsamhet. Klienter är förmodligen inte beredda att betala för det extra arbete det kommer att innebära för revisorer. De ökade krav på dokumentation förutsätter att alla revisorer arbetar seriöst och

följer regelverket, varför det skulle vara lämpligt med en tillsynsmyndighet som skulle se till att regelverket efterföljs.

Revisor Europa ser att hot mot oberoendet skulle kunna få konsekvenser för kreditgivarna, i de fall revisorer försöker leda till bevis av någonting som inte är sanning. Revisorer måste vara försiktiga gällande oberoendet och det är därför som revisorer ej åtar sig revisionsuppdrag i de fall det finns någon form av relation till klienten. Som revisor är det viktigt att hålla distans till klienten, men detta kan vara en svår situation. Relationer växer fram med tiden och i de uppdrag där revisorn har samma klient i flera år kan det vara svårt att skärma sig mot detta. Revisor Europa framhäver dock att i de flesta fall är klienten så vettig att han eller hon inser att revisorn måste sköta sitt jobb och är medveten om revisorns roll. I de fall det är svårt för revisorer att framhäva detta till klienterna, finns det alltid ett regelverk som revisorer kan uppvisa. Grundat på detta resonemang anser revisor Europa att vänskapshotet är det mest förekommande hotet inom oberoendet. I de fall hot mot oberoende skulle föreligga och revisorn vidtar åtgärder mot det så tror revisor Europa att det kan påverka kreditgivarna. Detta eftersom om det byts revisor blir det en brist i kontinuiteten på uppdraget. Detta kan medföra att inte rätt information når fram.

Revisor Amerika

Revisor Amerika har aldrig sett oberoendet som ett problem. Revisorer skall vara oberoende ur alla aspekter och genomföra en objektiv bedömning. Enligt revisor Amerika har informationen aldrig ifrågasatts av bolagets intressenter. Revisionsbyråns klienter har aldrig opponerat sig angående revisorns oberoende, vilket också kan bero på en okunskap från klientens sida om vad revisorn egentligen skall göra. För att pröva om en revisor kan anta ett uppdrag tillämpar revisor Amerika analysmodellen. Analysmodellen använder revisionsbyrån varje gång de skall anta ett uppdrag, avsluta ett uppdrag eller om det under ett löpande uppdrag finns anledning att tro att ett hot mot oberoendet kan föreligga. Om ett hot skulle föreligga får revisorn avsäga sig detta uppdrag. Enligt revisor Amerika hade dennes revisionsbyrå inga liknande modeller eller rutiner före det att analysmodellen tillkom. Revisorn anser att analysmodellen har varit av godo då revisorer utgår från dessa frågor som är viktiga för revisorns eget arbete. Det är bra att denna prövning alltid utförs eftersom situationen dokumenteras. För revisorn är det bra att använda analysmodellen ur det hänseendet att det hjälper till att finna de oseriösa klienterna.

Om revisorn vidtar motåtgärder när ett hot föreligger, så tror revisor Amerika att kreditgivarna skulle acceptera detta om de fick reda på bakgrunden. Enligt revisor Amerika skulle kreditgivarens förhållande och tilltro till revisorn antagligen inte ändras. Dock påpekar revisor Amerika att denna situation inte uppkommer i praktiken då bedömningarna av oberoendet endast är till för att skydda sig själv som revisor, och det är inget som revisorerna för vidare till klientens intressenter. Revisor Amerika anser att det vanligast hotet mot oberoende som de stöter på är självgranskningshotet, då denna revisionsbyrå har en egen redovisningsavdelning. För att eliminera detta hot hålls rollerna noga isär. Revisorn får samordningsfördelar då revisorn kan lita på det arbete som utförs på redovisningsavdelningen, tack vare byråinterna kvalitetskontroller. Dock måste revisorn alltid granska årsredovisningen. Revisor Amerika märker dock att dessa samordningsfördelar inte alltid uppskattas från myndighetshåll, vilket revisorn tycker är synd. Dessa fördelar gynnar även klienterna i form av lägre kostnader. Detta är viktigt då revisionsbyrån har svårt att motivera för de små bolagen varför de skall betala så mycket för sin revision. Revisor Amerika anser att debatten kring oberoendet har påverkat revisorerna i det avseendet att dokumentationskraven har skärpts samt att analysmodellen har tillkommit. Revisor Amerika anser ej att förtroendet för

revisorer har rubbats på grund av denna debatt, åtminstone ej på den nivå som revisor Amerika arbetar på. Revisorn har även svårt att tro att skandalerna "egentligen stänker på revisorerna", då en revisors granskning av ett bolag inte betyder att allting är hundra procent rätt.

4.2.7 Redovisningsskandaler och dess påverkan

Revisor Asien

Revisor Asien anser att diskussionerna kring skandalerna har medfört stort fokus på styrelsens och ledningens ansvar. Revisorer har haft en förmåga att alltid klara sig ur svåra situationer och bara skylla på styrelsens ansvar, vilket enligt revisor Asien inte är bra för branschen. Samtidigt menar revisor Asien att syftet med en revision av ett stort bolag inte är att hitta allt. Efter de skandaler som har varit hoppas revisorn att människor inser vikten av revision. Revisor Asien belyser även diskussionen kring sloandet av revisionsplikten i mindre bolag. Revisorn tror att det är främst kreditgivarna som kommer att driva debatten om fortsatt revisionsplikten i samtliga bolag. Detta eftersom kreditgivarna har ett stort behov av att en tredje part som kommer utifrån som gör en granskning av bolagets ekonomiska material.

Revisor Australien

Revisor Australien anser att revisionsbranschen har förändrats efter redovisningsskandalerna. Stora revisionsbyråer har försvunnit på grund av skandalerna, vilket revisorn definitivt inte trodde skulle ske. Efter skandalerna har det tillkommit nya regler och de tidigare reglerna har skärpts, vilket har skett i ett högt tempo. Revisor Australiens tolkning av de nya reglerna är att mer fakta skall bearbetas och att krav på bevis ökar. Revisor Australien anser det vara svårt att bedöma om tredje part har ändrat sin syn på revisorer efter skandalerna. Revisorn menar även att skandalerna främst har varit i USA och att det som sker i USA skiljer sig från det som sker i Sverige. Revisor Australien menar att förändringarna som har tillkommit efter skandalerna främst har påverkat större bolag.

Revisor Afrika

Revisor Afrika anser att revisionen har fått ett ökat anseende bland styrelser efter redovisningsskandalerna, då flertalet inser vikten av att ha en kvalitativ granskning. Revisionsbranschen har fått högre krav genom nya standarder och en större dokumentation. Revisor Afrika tror att kreditgivarna har fått ökat förtroende för revisorerna, då även kreditgivarna har förstått vikten av att ha en väl genomförd revision. Det svåra är att förklara för omvärlden vad en revisor skall göra och vad revisorns ansvar är. Revisor Afrika säger samtidigt att med de nya uppdragsavtalen (däri beskrivs vad revisorn kommer att göra, hans ansvar och styrelsens ansvar), så kommer det förhoppningsvis bli bättre. Revisorn påtalar också att omvärlden har en skev bild, att revisorn är ansvarig för allt och att styrelsen bara skriver på. Denna uppfattning kan vara svår att ändra på, men kreditgivarna borde vara väl insatta i ansvarsfördelningen gällande revisorerna.

Revisor Europa

Revisor Europa menar att förtroendet för hela revisorskåren har skakat till efter redovisningsskandalerna. Revisorn tror även att kreditgivarnas förtroende för revisorer har förändrats efter skandalerna, då på ett negativt sätt. Revisor Europa menar att revisorer bör vara extra försiktiga vid frågor gällande oberoendet, men menar vidare att mycket har gjorts genom att regelverket har förstärkts. Det positiva med skandalerna är att kreditgivarna blir mer observanta på vem det är som utför revisionen. Det är av fördel för de seriösa revisorerna.

Revisor Amerika

Revisor Amerika anser att de nya lagarna och de nya standarderna är en produkt av redovisningsskandalerna, som har varit i de stora bolagen. Revisor Amerika anser att dessa lagar även bör omfatta mindre bolag men att de borde anpassas för dem. Exempelvis behövs inte granskning av organisationer, interna kontroller, interna rutiner etc. i mindre bolag. Revisor Amerika anser att revisorsbranschen under de senaste åren har varit bevakade av myndigheter. Revisorn anser att detta har varit positivt. Branschen har rensats från oseriösa revisorer samt reformerats och lyft upp branschen. Dock önskar revisor Amerika att de under de kommande åren skall få arbetsro så att de kan införa de nya lagarna och standarderna i sitt arbete. Revisor Amerika säger att det har kommit många nya lagar och nya regler, att revisorerna ej har hunnit implementera lagarna och reglerna till den tidpunkt som myndigheterna har ställt upp.

4.3 Presentation av kreditgivarna

4.3.1 Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen arbetar på ett stort bankkontor, som tillhör en av Sveriges storbanker. Bankkontorets företagskunder består av lokalt förankrade bolag med olika storlek, främst små och medelstora bolag, samt några större bolag och börsnoterade bolag.

4.3.2 Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand arbetar på ett mindre bankkontor. Banken är en liten bank i Sverige. Bankkontorets företagskunder består av lokalt förankrade bolag, som är små eller medelstora bolag.

4.3.3 Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro arbetar på ett medelstort bankkontor, banken är en av Sveriges mindre banker. Bankkontorets företagskunder består av små och medelstora bolag som befinner sig i bankens omnejd.

4.3.4 Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund arbetar på ett stort bankkontor, som tillhör en av Sveriges storbanker. Bankkontorets företagskunder utgörs av enskilda firmor till börsnoterade bolag. Majoriteten av kunderna består av små och medelstora bolag.

4.3.5 Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar arbetar på ett stort bankkontor, som tillhör en av Sveriges storbanker. Bankens företagsverksamhet omfattar huvudsakligen små och medelstora bolag.

4.4 Intervjuer med kreditgivarna

4.4.1 Kreditbedömning

Kreditgivare Yen

Enligt kreditgivare Yen står kreditbedömningen på två ben, finansiella påfrestningar och återbetalningsförmåga. Finansiella påfrestningar handlar om att kunderna är utsatta för risker. Dessa kan bland annat uppstå genom hot av att kunderna förlorar stora leverantörer eller kunder, risk för konkurrens och svängande konjunkturer. Återbetalningsförmågan handlar om att kunden med kort varsel skall kunna få tillgång till likvida medel för att kunna återbetala lån eller oförutsedda utgifter. För att kunna klara av detta har kunden säkerheter, till exempel fastigheter som kan säljas vid behov. Kreditgivare Yen utgår från årsredovisningen för att fastställa de historiska beloppen. För att bedöma framtiden önskar kreditgivare ta del av budgeten, men det viktigaste är att träffa kunden. Mötet med kunden är till stor hjälp för att kunna fastställa kundens framtid. Kreditgivare Yen har som mål att träffa sina kunder minst en gång om året, men vissa kunder träffar kreditgivare oftare. Mötesfrekvensen beror på vem kunden är, ju större krediter desto oftare träffar kreditgivaren kunden. Om kunden vill öka sina krediter görs det en ny kreditbedömning. I dessa situationer är det önskvärt att få in ny information gällande kunden. Det kan vara siffror från finansiella poster som underlättar bedömningen av kunden.

Kreditgivare Rand

Enligt kreditgivare Rand fokuseras det på olika saker vid en kreditbedömning, beroende på vilken situation kunden befinner sig i. Är det ett nystartat företag fokuseras det främst på affärsidén. Kreditgivaren försöker fastställa om idén är bärkraftig eller ej. Förutom en bärkraftig affärsidé krävs det även en insats av ägarna. I övriga fall fokuserar kreditgivaren överhängande på återbetalningsförmågan. Utefter de nyckeltal som kreditgivaren beräknar tar de ställning till om kunden har kapacitet att betala tillbaka lånet. För att ta ställning till återbetalningsförmågan på lång sikt beräknas kundens soliditet. Vid kreditgivning till befintliga kunder ser kreditgivare Rand också till hur kunden har skött betalningar under tidigare perioder, samt hur kunden har skött sig externt. Den externa granskningen görs genom en kreditupplysning på upplysningscentralen, för att se om kunden har betalningsanmärkningar. En viktig del vid kreditgivning är vilken säkerhet kreditgivaren får för engagemanget. En kund kan ge säkerhet i form av fastigheter, maskiner etc. I de fall där det finns problem med betalningsförmågan och där kunden har återkommande sena betalningar, sker en kontinuerlig uppföljning. Uppföljning sker i form av att kreditgivaren ständigt övervakar utvecklingen hos kunden och begär kontinuerligt in siffror från bolaget, oftast årligen. För engagemang som är över en miljon görs en mer detaljerad granskning, och i de fallen begärs det in rapporter regelbundet under året. Kreditgivare Rand menar att efter sammantaget av dessa faktorer görs en trovärdig kreditbedömning.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro baserar sin kreditbedömning på återbetalningsförmågan. De använder nyckeltal och gör en bedömning av de finansiella riskerna och de finansiella påfrestningarna på kunden. Nyckeltal de tillämpar är bland annat soliditet och konsolideringsgrad. Kreditgivaren beaktar även hur marknaden ser ut för den produkt eller den idé kunden har. Vidare väger kreditgivare Euro också in personen bakom engagemanget. Här läggs det vikt vid personens bakgrund, färdighet, erfarenhet och vilken finansiell position personen befinner sig i eller om personen har anhöriga som kan tillskjuta kapital. Det leder till att helheten kring

kunden bedöms vid kreditbedömningen. Nya kunder måste genomgå ett kredithanteringssystem för att ett skuldebrev skall skapas. Kreditgivare Euro följer upp sina kunder minst en gång om året, men upp till fyra gånger per år med större kunder, vilket beror på engagemangets storlek.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund baserar kreditbedömningen utifrån kundens återbetalningsförmåga. De eftersträvar att få en helhetsbild av kunden, genom att granska nyckeltal såsom omsättning och soliditet. Dessutom bedöms kundens återbetalningsförmåga utifrån bolaget och den marknad bolaget befinner sig på, eller skall vara verksam i om det är nystartat. Kreditgivaren väger in i analysen hur det går för övriga bolag inom samma bransch och marknad. I denna analys görs det jämförelser av nyckeltal samt övervägande av risker, såsom konjunkturkänslighet, finansiella påfrestningar och motståndskraft mot dessa påfrestningar. Gällande befintliga kunder görs kreditbedömningen vid den årliga genomgången och vid nya kreditpropåer, medan på nya kunder görs kreditbedömningen vid ansökningsskedet. Kreditgivare Pund kräver ofta årsredovisningen i förväg för kontroll, innan den årliga genomgången med kunden. Under genomgången diskuteras historiska händelser och framtid gällande kunden, samtidigt utvärderas det gångna året. Stor vikt läggs vid kundens framtid och kreditgivaren vill gärna ha vetskap om det kommer att ske investeringar eller förändringar av större slag framöver.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar bedömer personen bakom bolaget samt kundens insats. Stor vikt läggs vid kundens återbetalningsförmåga och vid förtroende för kunden, vilket är mycket viktigt i mindre bolag. Andra faktorer som spelar in är affärsidén och vilket skede bolaget befinner sig i, om det är nystartat eller om det är befintligt. Kreditgivare Dollar nämner även att budgetprognoser och till viss del historiska siffror granskas. Här poängteras att kreditgivaren arbetar framåtriktat med kunden och ägandeförtroendet är bland det viktigaste. Kreditbedömningar görs minst en gång om året på kunderna, men om det skulle förekomma en ökad risk med någon kund så görs kreditbedömningarna kvartalsvis eller varje halvår. Hur omfattande den årliga genomgången är, beror på kundens storlek. Vid bolag över en viss storlek görs det en mer genomgående manuell bedömning. Vid nya kunder och nya propåer görs det alltid en ny bedömning.

4.4.2 Kreditgivarens inflytande

Kreditgivare Yen

Enligt kreditgivare Yen försöker kreditgivaren vara en rådgivare till sina kunder. Erfarenheter och kloka lösningar från en kund försöker kreditgivare Yen delge andra kunder för att förbättra övriga kunders bolag. Detta görs i den utsträckning som sekretessen tillåter. Både kreditgivaren och kunden vinner på om kreditgivaren kan ge kloka råd. Kunden får förhoppningsvis bättre resultat och därmed får kreditgivaren mindre kreditrisk. Kreditgivare Yen fungerar som ett bollplank och kan även hjälpa till med kontakter mellan två olika bolag. Återigen poängteras att det är en balansgång mellan vad som får och vad som inte får sägas.

Kreditgivare Rand

Enligt kreditgivare Rand ser de sig själva som inflytelserika gentemot kunden i form av att det många gånger ges råd och förslag gällande verksamheten, vilka kunderna ofta anammar. Kreditgivare Rand poängterar dock att det alltid är kunden som i slutändan bestämmer. Flera

gångar har det varit så att kreditgivaren har gett förslag till kunden, men att det slutligen ändå inte har blivit enligt dessa förslag, på grund av att kunden har haft andra åsikter. Kreditgivare Rand menar att de har inflytande på så sätt att det oftast råder ett väldigt gott samarbetet mellan kreditgivaren och kunden. Kreditgivaren och kunden diskuterar gemensamt och kommer fram till vad som är mest lämpligast, utifrån både kreditgivarens och kundens perspektiv.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro anser att om kreditgivaren har ett inflytande över kunden, så har de nått en viktig punkt i relationen med kunden. Kreditgivare Euro kan sitta ner tillsammans med kunden och diskutera, om de skall göra sin investering eller vad ska de göra med sin överlikviditet. Kreditgivare Euro anser även att de kan påverka valet av revisor. När det är nödvändigt, ber kreditgivaren kunden att byta till en revisor som kreditgivaren har förtroende för. Kreditgivare Euro säger att det även finns kunder som är svåra att påverka.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund anser sig ha ett visst inflytande på sina kunder. Framst genom på vilket sätt kunden skall finansiera sina åtaganden och vilken låneform som är bäst lämpad för ändamålet. Inflytande förekommer även när det handlar om utlandstransaktioner. Kreditgivare Pund anser att det är upp till kunden att välja revisor, men skulle det uppkomma missnöje från kundens eller kreditgivarens sida angående revisorn, rekommenderar kreditgivare Pund revisorer till kunden.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar anser att de har ett visst inflytande över sina kunder, men tror att revisorn har ett ännu större inflytande. Detta beror på personrelationer, samt vilken bransch kunden verkar inom. Det förekommer ofta att kunden vill höra kreditgivare Dollars åsikter innan olika beslut fattas, det upplevs att kunden generellt har stort förtroende för kreditgivaren. Kreditgivare Dollar har sällan inflytande på kunden vid deras val av revisor. Det kan dock förekomma, om missnöje finns från någon part på befintlig revisor, samt även vid nystartade bolag, att kreditgivaren ger förslag på ett antal revisorer. Här poängteras att vid alla råd till kunden är det aldrig företagsrådgivaren som avgör frågan, utan det är kunden som bestämmer och fattar det slutliga beslutet.

4.4.3 Samarbete med revisorer

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen anser att det optimala vore om revisorn var med på alla möten. I verkligheten är det så att revisorn är med på en del möten, men långt ifrån alla. Revisorn är framförallt med vid förvärv, då revisorn hanterar flera skattetekniska områden. Även när bolaget går dåligt och det finns en kreditrisk i bolaget är revisorn med för att hjälpa till med en noggrannare studie av siffrorna. Att revisorn inte är med i den utsträckning som kreditgivaren önskar beror på ömsesidig tidsbrist. Kreditgivare Yen tar själv kontakt med revisorn om de behöver hjälp med att tyda siffrorna i årsredovisningen. Enligt kreditgivaren händer det att kreditgivare och revisorer träffas för att diskutera aktuella problem, för att få varandras syn på dessa problem. När kreditgivare Yen ej kan svara på kundens frågor brukar de ge dem rådet att de skall vända sig till sin revisor i de frågor där denna har bäst kompetens.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand säger att det förekommer samarbete med kundens revisor. Detta är framförallt i situationer då kunden står inför stora verksamhetsförändringar, det vill säga skeden som inte direkt är vardagliga, utan skeden som kommer att påverka verksamheten radikalt. Exempelvis när kunden expanderar väldigt och bolaget står inför en stor ombyggnation. Ytterligare exempel när det är högst intressant att revisorn deltar vid möten är vid ombildning av bolag. Revisorn deltar också i de fall när det finns problem i engagemanget. Kunden kanske står inför ett problem där kreditgivaren inte ser någon annan lösning än avveckling. I dessa fall ser kreditgivare Rand att revisorn lämpligen deltar. Detta för att lättare övertyga och förklara för kunden att avveckling av bolaget är den enda lösningen. Kreditgivaren menar att deras kunder hänvisar till sina revisorer, men att detta endast sker vid direkt specifika frågor.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro tycker att det optimala vid genomgång av bokslutet är om revisorn är med, i de fall då bolaget inte har en mycket bra ekonomichef. Många entreprenörer har bra idéer för att starta bolag, men innehar ingen ekonomisk kompetens. Om kunden inte har resurser för att ha en ekonomichef, är det bättre att anlita en revisor eller en redovisningsbyrå. Kreditgivare Euro vill då gärna att revisorn är med så att de tillsammans kan diskutera ekonomin och de ekonomiska termerna, för att få förklaring bakom siffrorna. Kreditgivare Euro tycker att revisorerna är den viktigaste samarbetspartnern och därför är det viktigt att ha ett bra samarbete och skapa förtroende för varandra.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund träffar sina kunders revisorer med jämna mellanrum. Kreditgivare Pund anser att det är viktigt att ha kontakt med revisorerna och deras byråer för att skapa ett utbyte av väsentliga nyheter och förändringar som är av vikt för bägge parter. Enligt kreditgivare Pund medverkar kundernas revisorer vid speciella tillfällen, såsom vid genomgång av årsredovisning där kunden själv kanske inte är så insatt i materialet. Vid dessa tillfällen vill gärna bolagen att revisorn medverkar för att svara på frågor. Kreditgivare Pund ser en tendens att det är främst i de mindre bolagen som revisorn medverkar vid möten. En anledning till detta är att ägare i fåmansföretag ofta är driftiga, men ej är insatta i företagets ekonomi. I dessa fall ser kreditgivare Pund endast fördelar med revisorns medverkan. Det förekommer att kunderna hänvisar och refererar till sina revisorer. Det är oftast vid tillfällen då det gäller pensionsavsättningar, leasing eller olika typer av avbetalningar. Det förekommer även tillfällen då kreditgivare Pund uppmanar kunden att kontakta eller rådfråga sin revisor.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar säger att de ofta samarbetar med revisorer och att de har en väldigt bra dialog sinsemellan. Samarbetet förekommer ofta kring den gemensamma kundens bokslut, då detta är ett bra tillfälle för kreditgivaren att få ytterligare och förtydligande information. Stor vikt läggs vid att kunden har en bra revisor och anser att det är väldigt sällan det förekommer problem med revisorn. Enligt kreditgivare Dollar refererar kunden ofta till sin revisor. Det leder till att kreditgivaren kontaktar revisorn för avstämning. På grund av tystnadsplikten för både kreditgivaren och revisorn krävs först ett godkännande från kunden. Kreditgivaren träffar revisorer främst vid större möten med kund, där revisorn oftast är det ekonomiska bollplanket. Det förekommer även att revisionsbyråer anordnar träffar för kreditgivare för att informera om förändringar inom praxis och rekommendationer, som berör kreditgivarens arbete.

4.4.4 Förtroende för revisorer

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen har stor tilltro till revisorer och har inte varit med om någon situation där kreditgivaren fått felaktig information från revisorn. Hur stor tilltro kreditgivaren sätter till revisorn beror på vem det är. Det vill säga hur revisorn är som person och hur revisorn agerar. Det finns större förtroende om det finns en relation med revisorn, det vill säga om kreditgivare Yen träffat revisorn och vet att denna är noggrann och skötsam. Vidare tycker kreditgivare Yen att det är lättare att ha förtroende för en större revisionsbyrå än en liten, då den stora har ett varumärke och ett byråanseende att leva upp till. Kreditgivare Yen framhäver dock att även mindre revisionsbyråer kan vara väldigt kompetenta.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand uttrycker att de har stor tilltro till de revisorer som de samarbetar med. En del av revisorerna handhar flera av kreditgivarens kunder. Kreditgivare Rand hävdar att de inte rekommenderar revisorer till sina kunder, men att kreditgivaren i vissa fall rekommenderar bokföringsbyråer.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro menar att kreditgivaren ofta kan påverka kunden i valet av revisor så att kunden väljer en revisor som kreditgivaren har förtroende för. I kreditgivarens omgivning finns det ett antal revisorer som kreditgivare Euro anser vara bra. När samarbetet har pågått under en längre period så blir revisorerna välkända och kreditgivaren anser att dessa revisorers granskning stämmer enligt god revisionssed. Om revisorn är auktoriserad upplevs ett större förtroende för denne, eftersom revisorn idag genomgår auktorisationsprov. Ännu större förtroende upplevs för revisorn om det är en auktoriserad revisor som representerar ett av de stora revisionsbolagen. Stor tilltro kan också uppstå när det har byggts upp ett förtroende för en enskild revisor. Kreditgivare Euro har dock upplevt att det finns revisorer som inte är så kompetenta. Kreditgivaren nämner att vid ett tillfälle då ett varulager skulle granskas ställde sig kreditgivaren tveksam till revisorns värdering av varulagret. Här fick kreditgivare Euro en känsla av att revisorn ej hade varit ute på plats och i sådana sammanhang tappas förtroendet för den enskilda revisorn. Kreditgivare Euro antar trots detta att revisorer gör ett korrekt jobb, så kreditgivaren bedömer inte revisorer, utan anser att det är Revisorsnämndens uppgift. Det som är viktigt är att revisorn följer FAR:s regler och övrig lagstiftning.

Kreditgivare Pund

Att ifrågasätta revisorn och det utförda arbetet finner inte kreditgivare Pund någon anledning att göra och de litar på de uppgifter som framkommer vid revisionen. Kreditgivare Pund vill ej arbeta med tvivelaktiga revisorer och skulle det förekomma sådana, så ifrågasätts självklart de lämnade uppgifterna. Annars så granskas inte revisorerna på något sätt för att säkerställa tillförlitligheten i uppgifterna. Kreditgivare Pund anser vidare att det finns frågor som de tycker är revisorns uppgift att svara på, samt att vara den rådgivande parten till kunden. Kreditgivare Pund menar att revisorn får ta ställning till dessa frågor vid sin revision.

Kreditgivare Dollar

Enligt kreditgivare Dollar är det viktigt att det finns ett förtroende för kundens revisor och anser att det idag finns ett generellt stort förtroende för revisorer. Kreditgivare Dollar föredrar att rapporter kring kundens ekonomiska ställning, som kommer löpande under året, är genomgångna eller reviderade av revisorn. Detta för att granskningen ökar tillförlitligheten till

den lämnade informationen. Revisionen kan tillföra mer information än den redan befintliga kunskapen, samt att de får en utomstående åsikt. Kreditgivare Dollar anser att revisorn har större information kring bolagets bokföring och historiska händelser, medan kreditgivaren har större eller likartad kunskap om kundens framtid.

4.4.5 Vad kunden gör själv och anlitan av revisionsbyråer

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen anser att siffror och värderingar som kommer från börsnoterade bolag är tillförlitliga då de har en egen ekonomiavdelning. När det gäller små bolag som har gjort egna bedömningar anser kreditgivaren att det kan vara svårbedömt. Kreditgivare Yen har ej lika stor tilltro till dessa siffror.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand säger sig ha uppfattningen att deras kunder inte överlåter upprättandet av bokslutet till revisorn, utan antingen gör kunden det själv eller så har kunden hjälp med bokföringen av en bokföringsbyrå. Kreditgivare Rand ser revisorn utifrån kundens synvinkel mer som ett bollplank, till vilken kunden kan ställa frågor i specifika situationer. Förändringar i skattefrågor är typiska exempel på när kunden vänder sig till sin revisor. Kreditgivare Rand menar att de även här borde ha synpunkter på att kunden frågar sin revisor i dessa situationer, men i slutändan tycker kreditgivare Rand att det har fungerat bra.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro säger att större bolag har en ekonomiavdelning och en ekonomichef som upprättar bokslutet, vilket sedan revisorn granskar genom stickprovskontroller. Mindre bolag har enklare ekonomisystem och möjligtvis en redovisningsbyrå eller någon annan utomstående som sköter bokföringen. Revisorn får därefter granska detta material. Vid delårsbokslut anser kreditgivare Euro att det är positivt om en redovisningskonsult har tagit fram rapporterna, då denne kan förklara vad som inte är justerat. På årsbokslut märks det ingen kvalitetsskillnad om det är kunden själv eller om det är en konsult som tagit fram rapporten. Kreditgivare Euro anser att småföretagare har stort förtroende för sin revisor och använder revisorn som ett ekonomiskt bollplank. Vid kontakt med kreditgivare hänvisar dessa ofta till vad revisorn sagt.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund känner ofta inte till vem det är som upprättar årsredovisningen och lägger inte heller stor vikt vid det. Kreditgivare Pund menar att det räcker med en påskriften revisionsberättelse vilken intygar att materialet granskats av revisorn samt att den är påskriften av alla inblandade parter. Detta anses vara tillräckligt och bra material från kunden.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar tror att flertalet mindre bolag lägger ut sin redovisning på andra bolag, främst till redovisningsbyråer, men även till revisionsbyråer. Kreditgivare Dollar säger att större bolag som har en egen ekonomiavdelning sköter redovisningen själva. Kvaliteten är oftast bättre om det är en redovisningsbyrå eller en revisionsbyrå, som har upprättat eller deltagit i upprättandet av bokslutet.

4.4.6 Tillförlitlig information

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen anser det önskvärt att revisorn har granskat budgeten och den finansiella informationen som erhålls utöver årsredovisningen. Detta för att tilltron är större till reviderade siffror. Kreditgivaren läser igenom revisionsberättelsen för att se om revisorn tillstyrker rapporten. Speciellt viktig information kan framkomma om revisorn ej tillstyrker årsredovisningen, då revisorn tar upp anledningarna till varför det ej går att tillstyrka. Kreditgivare Yen anser att det vore intressant att få ta del av revisions PM för att få revisorns syn på bolaget. Dock påpekas att deras egna värderingar eventuellt skulle bli färgade av vad revisorn anser, vilket inte skulle vara bra för kreditgivaren.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand uttrycker att revisionen är en bekräftelse och en kvalitetsstämpel på att allt står rätt till i bolaget. Det görs inte någon direkt bedömning av tillförlitligheten i informationen, som de får ifrån revisionen. Tilltron till revisionen är stark och kreditgivaren har aldrig befunnit sig i situationer där revisorn skulle ha varit partisk. Kreditgivare Rand medger att det både kan vara fördelar och nackdelar med att kunden ställer allmänna frågor till revisorn, det vill säga frågor som går utanför området för revision. Revisorn har i flera fall stor kompetens inom områden som egentligen ligger utanför revisionen. Kreditgivare Rand ser inte att informationens tillförlitlighet skulle försämrats om revisorn ger sådana råd till kunden.

Förutom att ta del av revisionen gör kreditgivaren flera analyser av kunden. Exempel på detta är trender, betalningsförmåga, hur många gånger de kan täcka sin ränta etc. Att revisorn har granskat kundens bolag ses som en säkerhet att allt står rätt till och kreditgivaren bygger vidare sin analys av bolaget på den granskade materialet. Utöver detta gör kreditgivaren egna analyser utefter olika nyckeltal. I de fall kreditgivare Rand skulle misstänka att informationen ej var helt tillförlitlig skulle kreditgivare Rand gå vidare med det. Är revisionen oren kräver kreditgivaren utförliga förklaringar av kunden, annars är det i princip slut för kunden som kredittagare. Kreditgivare Rand mottar inte revisions PM från kunder, men menar att det skulle kunna vara till stor nytta för kreditgivaren gällande information om exempelvis interna brister som inte framkommer i revisionsberättelsen.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro menar att de får mycket information som är viktig ifrån bokslutet och revisionen, varav en del information som kreditgivare Euro inte visste innan. Kreditgivare Euro menar att om de inte får den information som de behöver för att ta kreditbeslut, så tar de reda på den genom att fråga företagsledaren eller revisorn. Innan revisorn svarar på dessa frågor förutsätts det att revisorn har fått ett godkännande från företagsledaren.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund anser att revisionsberättelsen inte tillför något speciellt, då den idag är väldigt standardiserad. Kreditgivare Pund anser sig ändå få ytterligare information om sin kund genom revisionen och lyfter fram möjligheten att se om kunden innehar hela sitt penningflöde hos dem eller om kunden har krediter eller försäkringar hos någon annan kreditgivare. Informationen från kunderna anses vara tillräcklig och att det överlag fungerar bra, men att det nästan alltid förekommer kompletterande följdfrågor på den avlämnade informationen. Skulle det förekomma att informationen uppfattades mindre tillförlitlig skulle det krävas en ytterligare utomstående revisors granskning av kunden. Det är svårt att

kompensera sig för mindre tillförlitlig information, men kreditgivaren menar att det i slutändan är kunden som blir den drabbade parten, i form av att en felaktig bedömning av bolaget kan leda till nekade krediter. Kreditgivare Pund förhör sig vid den årliga genomgången om kunden är nöjd med sin revisor och poängterar vikten av en bra revisor. Ibland kan kreditgivaren av nyfikenhet ställa ytterligare frågor kring kunden och materialet utan att för den sakens skull tvivla på erhållet material. Detta uppfattas oftast väldigt positivt från kunden. Kreditgivare Pund anser att det är revisorn som har störst kunskap om det ekonomiska kring kunden i slutändan. Då det förekommit att en kund fått en oren revisionsberättelse har det oftast varit kunder som kreditgivaren redan uppmärksammat en risk kring. I de fallen är revisionsberättelsen en bekräftelse på det kreditgivaren anade. Åtgärden är ett möte med kunden där det krävs en förklaring. Vid kunder där det föreligger större risker, kräver Pund in budgetar, prognoser och kvartalsrapporter löpande under året för att ha dem under uppsyn.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar anser att tillförlitlig information är det som är genomgången och påskrivet av en revisor. Det är ingen nackdel att revisorn eller någon kollega till denne har varit delaktig i upprättandet av bokslutet, så länge revisorn håller fast vid sin professionalism och sin yrkesroll som oberoende revisor. Fördelarna är att revisorn har stor kunskap om kunden, vilket kan leda till ett bättre arbete. Det görs ingen bedömning av revisorns opartiskhet och självständighet för att säkerställa informationen, utan de litar på att revisorn följer de riktlinjer som finns för revisorns yrke. Skulle kreditgivare Dollar misstänka eller upptäcka att informationen de erhåller är mindre tillförlitlig innebär det att en större försiktighet intas. Kreditgivaren gör en undersökning genom dialog med kunden, för att väga graden av felaktigheten och eventuella uppsåt bakom felet. Skulle det vara så att revisorn lämnar ifrån sig en oren revisionsberättelse skulle det uppfattas negativt avseende synen på kunden, men mycket beror på orsaken bakom den orena revisionsberättelsen. Om kreditgivaren begärt det har de ibland fått ta del av kundens revisions PM, som kunden har erhållit i samband med revision. Det är positivt att få ta del av dessa PM särskilt i de fall då kreditgivaren ifrågasätter kunden i något avseende.

4.4.7 Oberoende

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen anser att det skulle vara till nackdel för kreditgivaren om revisorn hade vänskapsband med sin klient och att det kan leda till att trovärdigheten avtar. Dock påpekar kreditgivare Yen att de har förtroende för revisorer och att de utgår från att revisorer förhåller sig professionellt. Det är ofta revisorns personlighet som avgör hur stort förtroendet är för denne. Kreditgivare Yen anser att vid börsbolag ska det ej tillåtas att revisorn ger råd som denna sedan själv granskar. Vid mindre bolag har de mer förståelse om revisorn både ger råd och genomför revision, då det kan bli för dyrt att ha både revisor och redovisningskonsult. Detta problem måste balanseras på ett bra sätt så att kunden ej lägger så mycket pengar på revisorer och rådgivare så att de ej har pengar till att sköta sina andra utgifter. Kreditgivare Yen anser inte att det är stor risk för att revisorns oberoende hotas av olika anledningar och förlitar sig på att revisorer är professionella och att de inte vill lura kreditgivaren. Skulle oberoendet vara hotat och revisorn gjort felaktigheter skulle kreditgivaren förlora förtroende för den revisorn. För att skydda sig skulle kreditgivaren granska revisors övriga klienter extra noggrant, samt skapa en närmare relation till sina kunder.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand påpekar att revisorns opartiskhet är a och o. Annars upphör trovärdigheten till revisorerna.

Kreditgivare Euro

Det är väldigt viktigt för kreditgivare Euro att revisorn är oberoende. Idag förekommer det att revisorer eller dennes byrå ger ekonomisk rådgivning utöver revisionen. Det är då extra viktigt att ha förtroende för revisorn. Om revisorn har genomfört konsultuppdrag till sina klienter är det viktigt att få en förklaring till varför revisorn har gjort det och hur det har påverkat bolagets räkenskaper. Får en revisor förfrågan om konsultuppdrag så tycker kreditgivare Euro att det är acceptabelt om en kollega till revisorn utför detta uppdrag.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund säger att debatten kring revisorns oberoende inte har diskuterats så mycket. De är av åsikten att det optimala vore om det var en balans mellan rådgivning och opartiskhet mellan kund och revisor. Även om kunderna gärna vill att revisorn skall vara delaktig i råd och beslut, kan det strida mot revisorns opartiskhet. Återigen påpekar kreditgivaren att de inte lägger någon större vikt vid om revisorn förutom revisionen ger fristående rådgivning. Kreditgivare Pund anser inte att oberoendet har kommit till sin spets än och ser det därför inte relevant för dem och menar att när det väl blir relevant kommer de att ta ställning till det. Kreditgivare Pund har inte varit aktiv i debatten kring den nya revisorslagen och dess förändring inom revisorsbranschen.

Kreditgivare Dollar

Kreditgivare Dollar har inte i större omfattning varit insatt i debatten kring revisorns oberoende, då kreditgivaren inte har drabbats. Kreditgivare Dollar kan se en nackdel om revisorn kommer för nära kunden. Detta skulle kunna leda till att revisorn inte ger en opartisk bild av bolaget. Här nämner kreditgivaren att samma problem kan uppstå för dem själva, om de kommer för nära kunden och påverkas. Skulle det förekomma ett hot mot revisorns oberoende och det åtgärdats inom revisorns byrå anser kreditgivaren att det är bra att revisorn observerat och åtgärdat problemet.

4.4.8 Redovisningsskandaler och dess påverkan

Kreditgivare Yen

Kreditgivare Yen anser att debatten kring redovisningsskandalerna har försvunnit relativt snabbt och att det inte har varit någon diskussion på sistone. Skandalerna har lett till att kreditgivare Yen är en aning mer noggrann med vem som är revisor, speciellt då det rör sig om en ny kund som kreditgivaren inte har en relation med. Det kan vara så att förtroendet minskade lite för revisorer i samband med redovisningsskandalerna, eftersom alla revisorer lätt dras över en kam. Återigen påpekar kreditgivare Yen att det beror på vilken revisor det är och att kreditgivaren bygger upp en tillit till revisorer precis som revisorer bygger upp en tillit till kreditgivare. Det enda sätt som debatten om redovisningsskandalerna kan ha påverkat kreditgivaren är att de är en aning försiktigare.

Kreditgivare Rand

Kreditgivare Rand hävdar att de redovisningsskandaler som har varit, inte har påverkat deras arbete eller deras arbetsrutiner. Kreditgivare var försiktiga i sina bedömningar av krediter redan före redovisningsskandalerna. Detta exemplifieras med att lagrets verkliga värde inte

alltid stämmer överens med det bokförda värdet. Vid konkurs exempelvis säljs lagret oftast till ett lägre pris än det bokförda värdet, vilket kreditgivaren tar hänsyn till i sina analyser. Förtroendet för revisorer har inte förändrats efter redovisningsskandalerna. Samtidigt anser kreditgivare Rand att hela revisorskåren har fått en känga. Det har trots allt inte påverkat kreditgivare Rand i det dagliga arbetet och inte heller påverkat hur de ser på tillförlitligheten i informationen.

Kreditgivare Euro

Kreditgivare Euro anser att redovisningsskandalerna har påverkat arbetet genom att kreditgivaren blivit försiktigare i sin bedömning och ifrågasätter nu vissa poster i årsredovisningen och bokslutet i större utsträckning. Att föra en dialog med revisorn och med ägaren om dessa poster är det optimala. Däremot kan kreditgivare Euro inte säga att alla företagsrådgivare blev kallade till möte om just redovisningsskandalerna. Ämnet har diskuterats i grupp på kontoret och hur detta kan påverka arbetet. Kreditgivare Euro framhäver att dennes bank är mer kritisk genom att arbeta med revisorer de har förtroende för. Kreditgivaren tror också att det har blivit en självsanering inom revisionsbranschen, genom att FAR har tagit itu med problemen.

Kreditgivare Pund

Kreditgivare Pund anser inte att redovisningsskandalerna har påverkat deras arbetssätt då Sverige inte har drabbats direkt. Förtroendet för revisorer har inte förändrats generellt utan det är endast förtroendet för de enskilda inblandade revisorerna som har försämrats. Kreditgivare Pund säger sig inte ha blivit mer försiktiga i sitt arbete eller se större risker. Dock menar kreditgivare Pund att medvetenheten har ökat och att tanken har funnits att skandalerna även skulle kunna förekomma i Sverige.

Kreditgivare Dollar

Redovisningsskandalerna har inte ändrat kreditgivare Dollars arbetssätt. Kreditgivaren har givetvis uppmärksammat det som framkommit i media, men det har inte varit någon större fråga för kreditgivaren. Skandalernas påverkan på kreditgivarens syn på revisorer har inte heller förändrats då de lokala revisorer som det sker samarbete med inte har varit delaktiga i någon skandal. Redovisningsskandalerna har naturligtvis inte påverkat revisionsbranschen positivt.

5. Analys

Vi analyserar den empirisk data som framkom vid personliga intervjuer med revisorer och med kreditgivare, samt analyserar kring de frågeställningar vi har i denna uppsats. För att analysera empirisk data tillämpar vi den valda teorin, för att se likheter och olikheter mellan teorier och empiri. Till att börja med presenterar vi en analys av revisorerna, därefter en analys av kreditgivarna och till sist en korsvis analys av revisorerna och kreditgivarna. Kapitlets struktur följer av de ämnesområden som presenterades i empirin.

5.1 Analys av revisorerna

5.1.1 Revisorns inflytande över klienter

Samtliga revisorer upplever att klienterna har stor tilltro och respekt för revisorerna och för deras arbete. Detta visar sig genom att klienterna ofta rådfrågar sina revisorer i en rad olika ärenden, även sådana som går utanför revisionen. Samtidigt som en revisor uttrycker att ett stort förtroende är en grundförutsättning för revisionen, menar samtliga revisorer att det kan uppstå problem när klienterna frågar om företeelser som ej berör revisionen. Vi anser att frågor från klienter som rör företeelser utanför bolagets näringsverksamhet uppkommer på grund av att klienten ser revisorn i dessa fall mer som en vän, än som en individ som skall granska bolaget. Vi ser att självgranskningshot kan föreligga om revisorn på begäran av klienten ger råd i frågor som ligger utanför revisionen. Denna situation kan uppstå då revisorn har svårt att säga nej till klienten, eftersom revisorn vet att klienten inte har den kompetens bland sin egen personal. Vid studierna av empirin framkom det att i dessa fall överlåter revisorn den rådgivning som ligger utanför revisionen till en kollega. En av revisorerna menade att det krävs distans till sin klient för att vara professionell. Detta visar på att revisorer ej kan bli för involverade i sina klienter, eftersom de då kan ha svårt att genomföra en självständig och oberoende granskning av bolaget och dess styrelse. Fördelarna med att revisorn har inflytande över klienten är att revisorn enligt klienten har god kompetens. När klienterna följer revisorns råd kan detta leda till att bolagets redovisning och ekonomiska struktur förbättras, då revisorn tillför kompetens som ej finns i bolaget.

5.1.2 Revisionsnära tjänster och fristående rådgivning

Tre av revisorerna vi intervjuade ansåg att det finns en klar gräns mellan vad som skall vara revisionsnära tjänster och vad som skall vara fristående rådgivning, medan resterande ansåg att det ibland kan vara diffust att bedöma. Trots att flera revisorer anser att det finns en klar gräns, ser vi ändå att det råder oklara definitioner mellan dessa revisorer om vad som skall klassas som revisionsnära tjänster och vad som skall klassas som fristående rådgivning. En revisor anser att gränsdragningen skall göras mellan frågor som rör bokslutet eller ej. En annan revisor säger att det är medarbetare som upprättar bokslutet och att de själva endast ägnar sig åt revision och revisionsnära tjänster. En tredje revisor påpekar problem till bolagets styrelse, men gör inget åt problemet själv utan ber styrelsen att kontakta en expert för att få

hjälp med detta. Alla dessa förklaringar är riktiga, men visar den skillnad som finns i försöken till definition av fristående rådgivning. Utefter revisorernas olika definitioner på revisionsnära tjänster och fristående rådgivning ställer vi oss frågan om gränsdragningen mellan dessa begrepp är så klara som vissa revisorer anger. Anledningen till denna oklarhet, tror vi främst beror på att lagar och normer ej preciserar vad som skall definieras som revisionsnära tjänster respektive fristående rådgivning. Lagen ger endast en allmän definition på vad revisionsnära tjänster är. Den lämnar till praxis att till stor del tolka lagen. Revisorer som anser att det inte finns en klar gräns mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning, grundar detta på att det ständigt förekommer rådgivning mellan revisor och klient. Det finns inga klara råd från revisorskåren. De olika revisorerna ger tämligen olika svar på vad som är revisionsnära tjänster och vad som är fristående rådgivning. Detta kan bero på att revisorerna inte använder denna indelning i sitt vardagliga arbete. Vid intervjuerna fick vi uppfattningen att en del av de intervjuade revisorerna inte kunde beskriva denna indelning med ord, men att förståelsen fanns där för vad som är acceptabelt att göra.

Revisorerna anser att det är viktigt att hålla på de gränser som reglerar vad de får göra och vad de inte får göra. En av revisorerna säger att det finns risk för att oberoendet blir hotat om revisorn utför fristående rådgivning. Dessa uttalande visar på att revisorerna är medvetna om att fristående rådgivning som utförs av revisorn kan leda till att dennes oberoende ifrågasätts. Då revisorerna är medvetna om att självgranskningshotet kan uppstå vid fristående rådgivning, anser vi att risken för ett sådant hot ej föreligger, förutsatt att revisorerna i sitt arbete håller lika strikt på gränserna som de säger att de gör.

5.2 Analys av kreditgivarna

5.2.1 Kreditgivarnas inflytande över kunder

Vi kan utifrån empirin konstatera att samtliga kreditgivare anser sig ha inflytande på sina kunder i olika grad, vilket visar sig bland annat genom att kunden kan rådfråga kreditgivaren innan olika beslut fattas. Samtliga kreditgivare träffar sina kunder årligen. I de fall då det handlar om stora samt riskfyllda krediter förekommer möten kontinuerligt. Kreditgivarna träffar sina kunder relativt sällan. Detta stämmer överens med Lagerkvists intressentteori, vilken säger att kreditgivarna är en indirekt sekundär intressent som sällan träffar bolaget. I likhet med revisorn har kreditgivaren god insyn i kundens ekonomiska ställning, vilket kan leda till att kreditgivaren försöker styra bolaget i en viss riktning. Genom att kreditgivaren agerar som rådgivare kan denne till exempel påverka vilka investeringar som kan göras och de har på detta sätt ett överläge gentemot deras kund. Detta är i linje med Bruzelius et al:s intressentbild som säger att kreditgivare har en dominerande position över kunden. Risken med ett för stort inflytande över kunden är att kreditgivaren kan styra kundens beslut, vilket då kan gynna kreditgivaren. Detta kan leda till att bolagets utveckling och tillväxt stagneras. Samtidigt kan det vara en fördel att kreditgivaren agerar som rådgivare eller ekonomiskt bollplank åt kunden, då kreditgivaren besitter stor finansiell kompetens. Här krävs en avvägning av hur mycket råd en kreditgivare kan ge till sin kund för att inte riskera att dennes inflytande blir för stort.

5.2.2 Kreditbedömning

Utifrån vår empiri kan vi utläsa att kreditgivarna vid kreditbedömning framförallt lägger vikten vid två faktorer, nämligen återbetalningsförmågan och själva personen bakom bolaget. Återbetalningsförmågan grundar sig till stor del på den ekonomiska analysen, som behandlar bland annat kundens soliditet. En annan viktig del i återbetalningsförmågan är hur marknaden ser ut för den enskilde kunden. Bedömningen av personen bakom bolaget görs utifrån dennes finansiella position, personliga engagemang, kompetens och kreditgivarens förtroende för kunden.

I jämförelse mellan teori och empiri framkommer det att vår empiriska studie stödjer delar av tidigare teorier. Enligt Svedin bygger kreditbedömningen på återbetalningsförmågan, med underliggande faktorer som ekonomisk ställning och ledning, det vill säga personen bakom bolaget. Detta medan vår empiriska studie visar att kreditgivarna betonar personen bakom bolaget som så pass viktig att det kan jämföras med bolagets återbetalningsförmåga. Den information som kreditgivarna använder sig av vid sin ekonomiska analys för att bedöma kundens ekonomiska ställning överensstämmer med teorin, där den ekonomiska analysen utgörs av årsredovisningen och olika nyckeltal. Då kreditgivarna till stor del grundar uträkningen av nyckeltalen på informationen som framkommer i årsredovisningen anser vi att det är av stor vikt att kreditgivaren har tillräcklig kompetens att läsa en årsredovisning. Denna kompetens är viktig för att de skall kunna göra en bedömning av hur tillförlitlig informationen är.

5.3 Analys av revisorerna och kreditgivarna

5.3.1 Relationen mellan revisorerna och kreditgivarna

Vi har kommit fram till att revisorer och kreditgivare har en bra relation. Samarbetet sker främst vid den gemensamma kundens möte med kreditgivaren, då revisorn är med som sakkunnig åt både klienten och kreditgivaren. Det framkom i våra intervjuer att det främst är kreditgivaren, som vill att revisorn ska närvara vid mötena, men att även kunderna vill ha med revisorn som ett moraliskt stöd och sakkunnig. Två kreditgivare antydde att det optimala vore att revisorn skulle närvara vid kundens alla möten med kreditgivaren. Men som tre av revisorerna uttryckte det och som vi anser, kan detta strida mot revisorns oberoende, om revisorn blir för engagerad i klientens verksamhet. Det förekommer även att revisionsbyråerna anordnar träffar för kreditgivare och informerar dessa om förändringar på redovisnings/revisionsområdet, vilket kreditgivarna uppskattar mycket. Detta utbyte ser vi som positivt, då förståelsen ifrån kreditgivarens sida ökar, eftersom det ifrån revisorernas håll antytts att redovisningskunskaperna inte alltid är tillräckliga hos kreditgivare. Vi ser också att dessa möten kan leda till att gemenskapen ökar mellan branscherna revision och bank på ett informellt sätt. Detta kan skapa ännu bättre relationer och ett ökat förtroende. Dock måste revisorer och kreditgivare vara noggranna med att behålla sina yrkesroller, så att de ej skapar för starka privata vänskapsband. Skulle revisorn bli för nära vän med en kreditgivare ser vi risken att det kan vara lätt att dessa utbyter mer information än vad deras sekretess tillåter. Det finns även en risk att de ej ifrågasätter det arbete som en vän utför.

Trots den goda relationen och samarbetet mellan revisorer och kreditgivare har det ur vår empiriska studie visat sig att revisorer och kreditgivare inte direkt förmedlar uppdrag mellan sig. Det som framkom från bägge parter är att när en kund behöver komma i kontakt med en revisor eller en kreditgivare, så ges det ett par förslag på lämpliga revisorer eller kreditgivare som det finns förtroende för. Båda parter påpekar dock att det alltid är kunden som gör det slutliga valet. Vi ser att revisorers och kreditgivares relation är långtgående, då denna relation finns för att öka kunskapen om varandras arbete för att båda parter skall kunna ge sin kund den bästa tjänsten.

5.3.2 Förtroende för revisorer

De tillfrågade revisorerna anser att kreditgivare har ett stort förtroende för dem och för det arbete de genomför. Revisorernas uppfattning är att kreditgivare har användning för informationen i årsredovisningen, samt att kreditgivare anser den vara viktig då de gärna vill få noterna specificerade. En revisor säger att kreditgivare vid ett flertal gånger har framtvingat revisorsbyten, då de ej har haft förtroende för innevarande revisor. Detta agerande tyder på att det är viktigt för kreditgivarna att de har ett gott förtroende för revisorn. Intervjuerna med kreditgivarna bekräftar revisorernas uppfattning, det vill säga att kreditgivarna har ett stort förtroende för revisorerna. Kreditgivarna påpekar att förtroendet för revisorn beror till stor del på revisorns personlighet och att det är lättare att ha förtroende för revisorer som tillhör en välkänd revisionsbyrå. Detta stora förtroende för revisorer från kreditgivarnas sida beror på, enligt vår åsikt, att revisorerna har ett professionellt ställningstagande. Detta leder i sin tur till att revisionen säkerställer att informationen som bolaget lämnar till kreditgivarna, är trovärdig. Dessa tankegångar stämmer väl överens med revisionsstandarden som poängterar att revisorns uttalande ökar trovärdigheten för informationen. Detta eftersom revisionens syfte är att skapa förtroende till den information som bolaget ger till sina intressenter. En risk som vi ser är att kreditgivare kan förbise fel i informationen, om de aldrig ställer sig kritiska till revisorerna och till den information som de lämnar. Samtidigt ser vi det som nödvändigt att kreditgivare har förtroende för revisorerna, för att de skall kunna känna tilltro till den information som framkommer vid revisionen. Här måste informationsanvändarna vara medvetna om den balansgång mellan förtroende och kritisk bedömning som måste föreligga.

5.3.3 Tillförlitlig information

Revisorerna är ense om att tillförlitlig information utifrån deras perspektiv är information som på något sätt har bekräftats av tredje part, antingen genom skriftlig eller genom muntlig bekräftelse. Revisorerna framhåller att i revisionen så arbetar de utifrån begreppet väsentlighet och risk för att slutligen fastställa att årsredovisningen ger en rättvisande bild av bolaget. Det är viktigt då denna skall rikta sig till klientens samtliga intressenter. Begreppen väsentlighet och risk betyder att revisorn inte kan revidera samtliga poster, vilket kan leda till att det förekommer brister i klientens redovisning. Detta anser vi vara svårt att komma ifrån, eftersom det skulle vara alltför dyrt för klienten om revisorn skulle genomföra en total granskning av materialet.

Det är enbart en kreditgivare som har fått ta del av kunders revisions PM efter begäran från kunden. Övriga respondenter skulle tycka det vore intressant att ta del av revisions PM för att få ytterligare information om kunden. Idag lämnar revisorerna ej ut revisions PM till klienternas kreditgivare eller till övriga intressenter, då revisorerna anser att informationen i

detta PM endast är riktad till klienten. Om revisorerna skulle lämna revisions PM till klientens kreditgivare vid kreditbedömning eller vid kredituppföljning, kan detta leda till att informationen i revisions PM:et kraftigt skulle minska, då revisorn inte vill avslöja klientens brister för en utomstående intressent. Om kreditgivaren får ta del av kundens brister ser vi att kreditgivaren kan påverkas av detta vid sin kreditbedömning och kredituppföljning. Att informationen i revisions PM:et skulle minska ser vi som nackdel för revisorns klient, då denne inte får ta del av de brister som revisorn anser att klienten har.

Kreditgivarna anser att tillförlitlig information framförallt är information som har reviderats och är påskriven av en revisor. Detta ger enligt kreditgivarna en säkerhet och en bekräftelse på informationens kvalitet. Revisionsberättelsen ser kreditgivarna som en viktig del i sin dokumentation och som ett bevis på att kundens årsredovisning uppfyller ställda krav. Skulle revisionsberättelsen vara oren, det vill säga att det finns anmärkningar på årsredovisningen eller att revisorn ej kan tillstyrka ansvarsfrihet till ledningen och styrelsen, uppfattas detta mycket negativt av samtliga kreditgivare. Vi anser att det är viktigt att kreditgivaren analyserar orsaken till en oren revisionsberättelse. Anledningen till detta är att en oren revisionsberättelse ej behöver vara relevant för kreditgivaren och därmed ej påverka hur kreditgivaren bedömer kunden.

Kreditgivarna har ofta inte kännedom om vem det är som upprättar och deltar i framtagandet av kundens årsredovisning. En kreditgivare framhöll att de inte lägger så stor vikt vid vem det är som ligger bakom den information och menar att det räcker med en påskriven revisionsberättelse. Att kreditgivare förlitar sig på revisorn är givetvis bra, men vi skulle önska att kreditgivare skulle förhålla sig mer kritiska.

Både revisorerna och kreditgivarna är överens om att information från bolaget måste granskas och bekräftas för att bli tillförlitlig. Detta resonemang stämmer överens med agentteorin som säger att en revisor anlitas för att granska företagsledningen så att de ger ut tillförlitlig information till sina intressenter.

5.3.4 Oberoende

Både revisorerna och kreditgivarna är av den uppfattningen att det är viktigt att revisorer är oberoende. Däremot råder det meningsskiljaktigheter mellan revisorerna angående om de har uppfattat oberoendet som ett problem eller inte. Det främsta hotet som kreditgivarna ser är det vänskapshot som kan uppstå mellan revisorn och klienten och att revisorn då ej håller sig opartisk. Revisorerna är av samma uppfattning som kreditgivarna gällande vänskapshotet, men framhäver även självgranskningshotet som ett av de mest förekommande bland hoten. Tre av kreditgivarna påpekar att det kan vara bra med rådgivning, men samtidigt måste det göras en avvägning mellan rådgivning och självgranskning. Både revisorerna och kreditgivarna anser att det finns störst risk för att självgranskning uppstår i mindre bolag, då dessa oftast är i störst behov av rådgivning. I detta fall anser två av kreditgivarna att det är bra med rådgivning och att de ser mer fördelar än nackdelar med att de mindre bolagen får en aning mer rådgivning än vad de bör. En revisor påpekar att den nya revisionslagen ej är anpassad för mindre bolag och säger att mindre bolag ej har behov av lika omfattande granskning som större bolag.

Tre kreditgivare säger att deras förtroende för revisorer skulle avta om hot mot oberoende föreligger. För att avgöra om hot mot oberoende föreligger tillämpar samtliga revisorer

analysmodellen. Vi har uppfattat det som om kreditgivarna upplever att revisorerna följer de lagar och rekommendationer som de skall göra, samt att de klarar av att hålla en professionell ställning i sina uppdrag. Kreditgivarna är medvetna om att revisorerna skall vara oberoende, men vi ser en risk i att de ej testat revisorns oberoende. Kreditgivarna utgår från att revisorerna är oberoende utan att ifrågasätta detta.

Fyra av revisorerna säger att de ej hade någon modell eller något regelverk för att pröva sin ställning i uppdraget före införandet av analysmodellen. De framför även att analysmodellen är bra och har bidragit till en ökad dokumentation. Medvetenheten har också ökat genom att revisorer före uppdragen måste stanna till och tänka efter gällande oberoendet, samt skriftligen ta ställning till en rad olika frågor. Dock får kreditgivarna ej ta del av analysmodellen och kan därmed ej veta om det föreligger hot mot revisorns oberoende. Här kan det tänkas att det vore bra om analysmodellen blev offentlig genom att den till exempel ingick i årsredovisningen. Alla intressenter skulle få reda på om det finns hot för att revisorn ej är oberoende och med hjälp av denna information fatta beslut om det går att lita på revisionen. Vi ser dock en negativ sida för revisorn och för klienten då alla intressenterna ej har den djupa kunskapen om vilka regler som gäller vid bedömning av oberoende. Om så är fallet finns det risk för att de tolkar alla de minsta tecken på hot mot oberoendet som oerhört negativt. Utifrån denna uppfattning anser vi att analysmodellen ej skall bli offentlig.

Om det aldrig eller väldigt sällan sker en extern granskning av dokumentationen kring revisorns arbete med analysmodellen, ser vi att det finns en risk för att arbetet inom sinom tid blir slentrianmässigt. Detta kan medföra en risk för revisorn och kan leda till att revisorn bortser från viktig information. För att förhindra detta och för att se till att revisorns beslut rörande sitt oberoende alltid blir korrekt, anser vi att Revisorsnämnden bör göra årliga granskningar av några dokumenterade revisionsuppdrag på varje revisionsbyrå. Detta skulle givetvis medföra mer arbete för alla inom revisionsbranschen, men det skulle vara positivt i form av att revisorerna ej lockas till att göra standardiserade bedömningar, samt att oseriösa revisorer upptäcks omgående.

Vi uppfattar det som om både revisorer och kreditgivare anser att det är ytterst viktigt att revisorn är oberoende, eftersom det annars kan påverka granskningen av klienten och tillförlitligheten i informationen. Dock verkar kreditgivare utgå från att oberoendet ej är hotat så länge revisorer följer analysmodellen. Detta resonemang håller vi med om, men vi ser en risk med att det kan finnas oseriösa revisorer som ej använder sig av analysmodellen. Det är därför viktigt att kreditgivare är uppmärksamma och ser kritiskt på revisorns granskning.

Utifrån vår studie anser vi att revisorerna är medvetna om att årsredovisningen läses av fler än klienten. I sitt arbete beaktar revisorerna detta genom att säkerställa informationen och fastställa att årsredovisningen ger en rättvisande bild av företaget. En revisor påpekade att det är viktigt att inse att även klientens konkurrenter läser årsredovisningen. Detta medför att årsredovisningar informationsmässigt är begränsad.

5.3.5 Redovisningsskandalerna och oberoendedebatten

Kreditgivarna säger att redovisningsskandalerna ej har påverkat deras arbete i stor utsträckning, då skandalerna främst har drabbat utländska bolag och därmed ej drabbat dem. Flertalet kreditgivare säger dock att de har blivit mer medvetna om problemet gällande oberoendet och att de har blivit mer försiktiga i sina bedömningar. Kreditgivarna säger vidare

att deras förtroende för revisorerna ej har förändrats efter skandalerna. Kreditgivarna försöker värna sig mot risker, genom att arbeta med revisorer som de vet har god kompetens och som de har förtroende för. Vi uppfattar det som att samtliga kreditgivare ej är insatta i debatten kring revisorns oberoende, då de menar att de flesta stora redovisningsskandaler främst har inträffat i USA och därmed ej berört dem i någon större utsträckning. Här ser vi en risk att kreditgivarna ej kommer att agera förrän de själva drabbats av en redovisningsskandal. Vi anser därför att kreditgivarna borde dra lärdom av de skandaler som varit före de själv blir drabbade. Dock ser vi det som positivt att debatten om revisorns ställning i uppdragen har uppkommit och skapat medvetenhet, både bland revisorerna och kreditgivarna.

Samtliga revisorer anser att debatten kring oberoendet har påverkat deras arbete och deras rutiner. Revisorerna menar att debatten gällande oberoendet alltid har funnits, men att den återigen har blossat upp och det har framförallt inneburit ett ökat fokus på dokumentation. Revisorerna och kreditgivarna är överens om att redovisningsskandalerna har varit negativa för revisionsbranschen. Samtidigt tror två revisorer att skandalerna skapat positiva effekter, då de har lett till att bolagen och deras intressenter inser vikten av en god revision. En av revisorerna uttrycker det som att revisionsbranschen har rensats upp från oseriösa revisorer och på så sätt lyfter detta upp hela branschen.

Utifrån de skandaler som har varit ser vi positivt på att det har lett till en diskussion. Denna har resulterat i ett ökat ifrågasättande av revisorns roll och har utifrån detta resulterat i nya regler, som till exempel revisionsstandarden och en ny revisorslag. De nya reglerna och de nya tankarna inom revisionsyrket är bra då de höjer yrket till en högre och bättre nivå. De nya reglerna har inneburit att revisorer skall tillämpa analysmodellen inför varje granskning av ett bolag. När revisorer granskar samma klient år efter år finns det risk för att ett vänskapshot växer fram, men i och med införandet av analysmodellen måste revisorn inför varje uppdrag, dokumentera oberoendesituationen utifrån analysmodellen. Denna modell är av godo då revisorer inför varje revision måste ta ställning till om hot mot oberoendet kan föreligga. Dessutom är det bra att denna process dokumenteras inför framtiden, om det eventuellt skulle ifrågasättas att revisorn var oberoende. Tidigare gjordes ingen formell bedömning av oberoende. Här påpekar en revisor att de tidigare endast gjorde en intuitiv bedömning. Detta ser vi inte som tillräckligt då det är svårt att bevisa vad revisorerna har tänkt på. Vidare är det bra att alla revisorer följer samma modell så att alla bedömer hot mot oberoendet på samma sätt. Vi ser även att det är bra med en gemensam modell tillämpas av samtliga revisorer i de fall Revisornämnden skulle vilja granska revisorns arbete.

Negativt med analysmodellen och dokumentationskraven är att arbetsbördan har ökat avsevärt. Detta kan leda till att revisionen blir dyrare eller att granskningens omfattning minskar för att hålla kostnaderna nere. Vi ser det som en nackdel om granskningens omfattning skulle minska, då informationens tillförlitlighet därmed skulle avta. Om arvoden för revision ökar finns det risk att förståelsen hos klienten minskar om varför de skall utge så stora summor till revisorn. Detta gäller speciellt de bolag där revisionsplikten ifrågasätts och där det ifrågasätts varför revisionen behöver vara så omfattande. Här ser vi en risk med att mindre seriösa revisorer kan komma in på marknaden igen, om arvoden för revision blir för betungande. När revisionsarvodenas storlek ökar kan det leda till att det blir svårt att motivera användandet av aktiebolagsformen. Det kan resultera i att flera företag måste använda sig av andra associationsformer som ej kräver revision.

Den ständiga debatten om revisorn och hur denne utför sitt arbete kan leda till att revisorer blir en utsatt yrkesgrupp. Om revisorerna ständigt ifrågasätts kan revisionsbranschen ställas i

dålig dager. Ju fler negativa saker som framkommer om revisorer och revisionen, desto färre kommer att lita på informationen som framkommer vid revisionen. Då kan det ifrågasättas vilken nytta revisionen kan ge om färre litar på den. Dock kan debatten leda till positiva effekter för revisionsyrket. Kontinuerliga förändringar av revisorns arbete leder till att revisorerna måste utveckla sig och öka sin kompetens.

6. Slutsatser

Här presenteras de slutsatser vi har kommit fram till i denna undersökning. Vi ger förslag på förbättringar, gällande det vi kom fram till om revisorerna och kreditgivarna samt om deras relation. Vi lägger dessutom fram förslag på förbättringar om oberoendet. Kapitlet innehåller även en diskussion om möjligheter till framtida forskning, samt våra reflektioner kring uppsatsen.

6.1 Slutsatser och förslag till förbättringar

Vi har gjort iakttagelsen i empirin och i de teorier inom kreditgivning som vi har utgått ifrån, inte helt och hållet stämmer överens. Skillnaden kan bero på att dessa teorier utkom för några år sedan och att det kan ha uppkommit andra faktorer under denna tid som har påverkat det praktiska arbetet. Skillnaden vi ser är att idag lägger kreditgivare mycket större vikt vid personen bakom bolaget vid kreditbedömning, än vad kreditgivare gör enligt Svedin. Kreditgivarna har lärt av tidigare missbedömningar på så sätt att de har insett att i dagens marknadsekonomi kan siffror från ett bolags finansiella rapporter förändras snabbt. Därför är personen bakom bolaget med bland annat dess engagemang, bakgrund och finansiella position mycket viktig. Att kreditgivarna idag lägger större vikt vid personen bakom bolaget kan även bero på att nya teorier och modeller har framkommit. Vi ser dock att vår empiri stämmer väl överens med den del i teorin som benämns ekonomisk analys, i det avseendet att information ifrån årsredovisningen och revisionsberättelsen väger tungt vid kreditgivarnas kreditbedömning och uppföljning. Eftersom kreditgivarna grundar sina analyser och sina beräkningar av nyckeltal på informationen från årsredovisning och revisionsberättelse.

Även om revisorer och kreditgivare har ett ömsesidigt intresse genom gemensamma kunder och att förtroendet är stort mellan dem, kan vi konstatera att de har ett begränsat samarbete. Detta beror främst på att revisorer anser att det är väldigt viktigt att hålla på sin ställning som oberoende part. Vår uppfattning är att om revisorn är för delaktig i möten med kreditgivare kan detta leda till att revisorns uttalande påverkar kreditgivarens beslut, vilket har lett till att de är restriktiva i sitt förhållningssätt. Att kreditgivare skulle påverkas av vad revisorerna säger, beror på att kreditgivare har ett fortsatt mycket högt förtroende för revisorer. Detta förtroende ser vi som nödvändigt, eftersom revisorn genom sin granskning ger en bekräftelse på att årsredovisningen är tillförlitlig. Även fast vi ser det positivt att kreditgivare har ett stort förtroende för revisorer, anser vi ändå att kreditgivare borde förhålla sig mer kritiska till den information de får, eftersom kreditgivare till stor del grundar sin kreditbedömning utifrån revisorns information. För att kreditgivare skall kunna vara kritiska till den information de mottar, krävs ytterligare kunskaper inom områdena redovisning och revision.

Kreditgivarna säger att de får tillräcklig information idag, men att de givetvis önskar mer, exempelvis i form av revisions PM. Vi kan se vissa fördelar för kreditgivare att motta ett bolags revisions PM, men vi anser ändå att kreditgivare inte skall ha legal rätt till revisions PM, då detta skulle kunna innebära att informationens kvalitet i dessa PM skulle minska. Anledningen till detta är att om kreditgivare skall ha tillgång till revisions PM kan informationen gällande kritik på bolagets redovisning minska, eftersom bolaget inte vill att kreditgivaren skall ta del av denna känsliga information. Detta ser vi som en stor nackdel för kunden.

Kreditgivarna anser att de inträffade redovisningsskandalerna inte har inneburit några problem för dem. Kreditgivarna säger samtidigt att det är viktigt att revisorer beaktar oberoendet, men att de, enligt vår studie, inte verkar ha någon större uppfattning om vad oberoendet innebär i detta sammanhang. Vi ser att kreditgivare borde öka medvetandet gällande oberoendet och redovisningsskandaler, genom att följa debatten. Detta eftersom vi ser att oberoendet kan påverka revisionens tillförlitlighet, och på så sätt påverka kreditgivare då de grundar sina kreditbedömningar utefter denna information. Utifrån empirin har det framkommit att debatten kring oberoendet främst har inneburit förändringar för revisorer i form av krav på att följa analysmodellen och ökade krav på dokumentation.

Vi anser att FAR eller Revisorsnämnden borde göra en klar definition på vad som innebär med begreppet revisionsnära tjänster och vad som innebär med begreppet fristående rådgivning. Detta för att skapa en homogen uppfattning i praxis. Den klara definitionen skulle göra det lättare för de verksamma revisorerna att följa de lagar och normer som idag är uppställda. I samband med denna definition, skulle vi önska att exempel ges på de olika begreppen. Revisorn skulle få en klarare förståelse för hur långt de kan gå i sin rådgivning, utan att äventyra oberoendet och inte blanda in ytterligare experter i uppdraget. Detta skulle kunna leda till en mer kostnadseffektiv revision. I de fall klienten efterfrågar rådgivning och där rådgivningen utan tvekan går utanför revisionen, ser vi att det är positivt att revisorn överlämnar rådgivningen till en kollega. Kreditgivarna anser även de att det är positivt att revisorn överlämnar uppdrag som går utanför revisionen till en kollega för att motverka hot mot oberoendet.

I och med analysmodellens ikraftträdande i samband med revisorslagen 2002, anser vi att revisorer uppfyller de krav som ställs för att revisorer skall vara oberoende. Utifrån vår analys anser vi att analysmodellen är en utarbetad modell, som på ett säkert sätt säkerställer revisorers oberoende. Även fast redovisningsskandaler med all sannolikhet kommer att uppstå framöver och att oberoendet kommer att tillhöra en väsentlig del i revisionsyrket, så anser vi att dagens debatter förstorat upp problemet med revisorns oberoende till en nivå som inte är relevant. Genom införandet av analysmodellen samt kravet på att samtliga revisorer skall tillämpa denna modell inför varje uppdrag, ser vi att oberoendet i sig inte längre utgör något större problem. Förutsättningen är att samtliga revisorer tillämpar analysmodellen på ett korrekt sätt. För att säkerställa att revisorer fortsätter att tillämpa analysmodellen på ett seriöst sätt skulle vi se det positivt om Revisorsnämnden gjorde stickkontroller ute på revisionsbyråer. Detta förfarande skall då innefatta att Revisorsnämnden som utomstående part kontrollerar revisorers dokumentation av oberoendefrågor. Vi anser därför att så länge revisorer upprätthåller sin yrkesprofessionalism är revisorns oberoende inte längre ett stort problem.

6.2 Framtida forskning

Vid vår empiriska studie framkom det vid flera tillfällen att de nya lagarna inte är anpassade för små och medelstora bolag. Detta för att små och medelstora bolag bland annat ej har alla de rutiner och de interna processer som skall granskas enligt de nya lagarna. Här ser vi ett stort behov av forskning om hur den nya revisorslagen kan anpassas till mindre bolag. Vidare kan det vara av intresse att studera hur kunden ser på sin relation med revisorn och med kreditgivaren, det vill säga vilket förtroende och vilken beroendeställning som kunden har gentemot sin revisor och sin kreditgivare. Det vore även intressant att studera effekterna av

den nya förmånslagen. Hur kommer denna att påverka kreditgivares bedömning av krediter och hur krav på information kommer att förändras.

6.3 Reflektioner kring uppsatsen

Vi är medvetna om att insamlingen av vår empiri har skett under en kort tid och inom ett begränsat geografiskt område. Då vi har intervjuat fem revisorer och fem kreditgivare kan vi ej utifrån empirin generalisera till fullo.

Endast två av våra respondenter har varit kvinnor och vi är medvetna om att detta kan påverka empirin genom att kvinnor och män kan ha olika referensramar. De två kvinnorna finns representerade i vardera respondentgrupp. Dock anser vi att då de har samma arbetsuppgifter och samma utbildning svarar de på ett likartat sätt.

Vid utformningen av våra intervjufrågor var vi medvetna om risken med att använda fackuttryck samt akademiska ord och därför begränsade vi dessa avsevärt. Trots detta är vi medvetna om att vi kan ha använt uttryck som respondenterna kan ha uppfattat som akademiska och svårförståeliga. I de fall vi märkt att respondenterna ej har haft full förståelse för vissa fackuttryck, har vi i dessa fall försökt förklara dem utan att påverka respondentens svar.

Källförteckning

Publicerade källor

Andersson Mathias, Jönsson Anders, Larsson Thony (2003), *Oberoende revisorn? – ur ett självgranskningsperspektiv*, Ekonomihögskolan Lunds Universitet

Anthony Robert N, Govindarajan Vijay (2003), *Management Control Systems*, Mc Graw Hill, 11 edition

Artsberg, Kristina (2003), *Redovisningsteori – policy och praxis*, Liber Ekonomi

Bell, Judith (1995), *Introduktion till forskningsmetodik*, Studentlitteratur, Andra upplagan

Bergström Clas, Samuelsson Per (2001), *Aktiebolagets grundproblem*, Nordstedts Juridik, Andra upplagan

Bergqvist Martin, Dolenc Daniel (2002), *Den nya revisorslagen och revisorns oberoende*, Ekonomihögskolan Lunds Universitet

Broomé Per, Elmér Leif, Nylén Bertil (1982), *Kreditgivning till företag*, Studentlitteratur

Bruzelius Lars H, Skärvad Per-Hugu (2000), *Integrerad organisationslära*, Studentlitteratur

Bryman, Alan (2002), *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber ekonomi

Denscombe, Martyn (2000), *Forskningshandbok – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur

Diamant, Adam (2004), *Revisorns oberoende*, Iustus Förlag

Edenhammar Hans (2002), ”Tuffare revisorer bättre än tuffare regler”, *Balans* nr 2 2002

Engerstedt Urban, Strömquist Anders (2003), ”Revisorns opartiskhet och självständighet”, *Balans* nr 10 2003

Eneroth, Bo (1984), *Hur mäter man vackert*, Natur och Kultur

Eskilsson, Per (2003), ”Debatt: Revisorns opartiskhet och självständighet”, *Balans* nr 11 2003

FAR Annons bilaga (2004), ”När strålkastarljuset tänds är det dags för revisorerna att äntra scenen”, Svenska Dagbladet 2004-11-24

FAR Revision I (1994), FAR Förlag

FARs Revisionsbok 2000, FAR Förlag 2000

FARs Samlingsvolym 2004 del II, FAR Förlag 2004

- Funered, Urban E (1994), *Bankernas risktagande*, Nerenius & Santéus Förlag
- Green, Erling (1997), *Kreditbedömning och intuition – ett tolkningsförslag*, Lund University Press
- Holme Idar Magne, Solvang Bernt Krohn (1997), *Forskningsmetodik*, Studentlitteratur
- Lagerkvist, Magnus (1972), *Arbetsdemokrati – teori, praktik och utveckling*, Bonnier Uggleböcker
- Lundahl Ulf, Skärvad Per-Hugo (1992), *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur
- Moberg, Krister (2003), *Bolagsrevisorn*, Nordstedts Juridik, Andra upplagan
- Morgan, Gareth (1999), *Organisationsmetaforer*, Studentlitteratur
- Nordstedts Svenska Ordbok, Nordstedt
- Pettersson, Gertrud (1997), *Att skriva rapporter*, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet
- Rhenman, Erik (1967), *Företagsdemokrati och företagsorganisation*, Pan/Nordstedt
- Rhenman, Erik (1971), *Företagsledning i en föränderlig värld*, Aldus/Bonnier
- Sjöstrand Sven-Erik, Westerlund Gunnar (1975), *Organisationsmyter*, Nordstedt
- Svedin, Jenny (1992), *Kreditgivning och kreditbedömning av företag*, Almqvist & Wiksel Ekonomiförlagen
- Svensson, Birgitta (2000), *Redovisningsinformation för kreditbeslut*, Företagsekonomiska institutionen Uppsala Universitet

Lagar, förordningar och rekommendationer

- Aktiebolagslagen (1975:1385)
- Revisionslag (1999:1079)
- Revisorslagen (2001:883)
- SOU 1999:43 (1999) Betänkande av Revisionsbolagsutredningen

Muntliga källor

De fem revisorerna behandlas anonymt i uppsatsen

De fem kreditgivarna behandlas anonymt i uppsatsen

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin, www.ne.se, 2004-11-12

Bilaga 1: Brev till revisorerna

Ekonomihögskolan
Lunds universitet

Lund 2004

Brev inför intervju:

Tack,

För att Ni vill ta Er tid att ställa upp som respondentpersoner till vår kandidatuppsats. Vi är mycket tacksamma för att Ni vill dela med Er av Era kunskaper och erfarenheter.

Vi vill klargöra att din information som vi får ta del av kommer att behandlas anonymt i uppsatsen. Vi har inte för avsikt att på något sätt kritisera Ert arbetssätt i vår uppsats, utan vi vill endast skapa förståelse för hur Ni arbetar i praktiken.

Vi som skriver denna uppsats är Kerstin, Sofia, Daniel och Mattias och vi läser samtliga på ekonomiprogrammet vid Lunds universitet.

För att ge Er insyn i vårt ämnesval vill vi här innan intervjun beskriva det kortfattat. Vi har valt att undersöka vad kreditgivare anser om den information som de får från sina kunder, samt hur revisorer beaktar kreditgivare vid revisionen. Vi vill även undersöka hur revisorer och kreditgivare ser på debatten om oberoendet.

Vi finner detta ämne intressant att studera, då det på senare år förekommit flertalet företagsskandaler som kan ha rubbat revisorns förtroende. Detta har lett till en debatt om revision och begreppet revisorns oberoende. Vi uppfattar begreppet oberoende som att revisorn skall vara opartisk, självständig och objektiv vid sin revision. Vi vill nu undersöka om ovanstående problem föreligger och om detta i sin tur kan påverka hur kreditgivarna ser på informationen. Vi vill undersöka kreditgivarnas förtroende för revisorer och det arbete som revisorer gör.

Nedan följer våra frågor som vi kommer att ställa vid intervjun.

Tack på förhand

Daniel Broman

Mattias Gillberg

Kerstin Hellén-Halme

Sofia Magnusson

Bilaga 2: Intervjufrågor till revisorerna

1. Hur ser Ni på begreppet tillförlitlig information? Vilken information söker ni efter vid er revision? Hur vet ni att det är tillförlitlig information?
2. Ser Ni att oberoendet är ett problem och att intressenternas förtroende kan rubbas genom hot mot oberoendet?
3. Innebär oberoende mer än att ge tillförlitlig information?
4. Använder Ni Revisorsnämndens analysmodell vid ställningstagande om oberoende, om ja hur går Ni då till väga? Vad anser Ni att analysmodellen har tillfört?
5. Har oberoendedebatten påverkat Ert arbete och Era rutiner? På vilket sätt?
6. Vilket hot mot oberoendet upplever Ni som det mest förekommande?
7. Om det förekommit ett oberoendehot vid revisionen, men revisorn har vidtagit erforderliga åtgärder, tror Ni då att denna situation skulle påverka kreditgivarnas tilltro till informationen?
8. Anser Ni att det finns en klar gräns mellan revisionsnära tjänster och fristående rådgivning? Beskriv denna gräns.
9. Händer det att Ni kontaktar kreditgivare för Era klienters räkning?
10. Förekommer det att Ni medverkar vid Era klienters möte med kreditgivare?
11. Upplever Ni att kreditgivare ifrågasätter tillförlitligheten i informationen Ni lämnar?
12. På vilket sätt i Ert arbete beaktar Ni tredje part, kreditgivare, vid revision?
13. Hur tror Ni att kreditgivares beslut kan påverkas av informationen som framkommer vid revisionen?
14. Upplever Ni att kreditgivarna har förtroende för revisorer och till den information som erhålls vid revisionen, eller tror ni att de ifrågasätter revisorn och informationen?
15. Upplever Ni att kreditgivare tycker att det är positivt med fristående rådgivning?
16. Hur anser Ni att revisionsbranschen har förändrats efter företagsskandalerna? Tror Ni att tredje part har ändrat sin syn på revisionsbranschen?
17. Tror Ni att kreditgivarnas förtroende för revisorer och revisionen har förändrats efter redovisningsskandalerna?
18. Brukar ni överlämna revision PM till kreditgivarna?

Bilaga 3: Brev till kreditgivarna

Ekonomihögskolan
Lunds universitet

Lund 2004

Brev inför intervju:

Tack,

För att Ni vill ta Er tid att ställa upp som respondentperson till vår kandidatuppsats. Vi är mycket tacksamma för att Ni vill dela med Er av Era kunskaper och erfarenheter.

Vi vill klargöra att den information som vi får ta del av kommer att behandlas anonymt i uppsatsen. Vi har inte för avsikt att på något sätt kritisera Ert arbetssätt i vår uppsats, utan vi vill endast skapa förståelse för hur Ni arbetar i praktiken.

Vi som skriver denna uppsats är Kerstin, Sofia, Daniel och Mattias och vi läser samtliga på ekonomiprogrammet vid Lunds universitet.

För att ge Er insyn i vårt ämnesval vill vi här innan intervjun beskriva det kortfattat. Vi har valt att undersöka vad kreditgivare anser om den information som de får från sina kunder, som är granskad av revisorer. Vi vill också undersöka vilken information som påverkar kreditgivares beslut.

Vi finner detta ämne intressant att studera, då det på senare år förekommit flertalet företagsskandaler som har lett till en debatt om revisorn och begreppet revisorns oberoende. Begreppet innefattar att revisorn skall vara opartisk, självständig och objektiv vid sin revision. Om revisorn bryter mot sin oberoendeplikt ser vi att det kan påverka tillförlitligheten i den information som revisorn avger gällande kreditgivarens kunder. Vi avser att undersöka om kreditgivarna ser det som en fördel eller en nackdel att revisorn utför fler uppgifter än revisionsnära tjänster.

Nedan följer våra frågor som vi kommer att ställa vid intervjun.

Tack på förhand

Daniel Broman

Mattias Gillberg

Kerstin Hellén-Halme

Sofia Magnusson

Bilaga 4: Intervjufrågor till kreditgivarna

1. Vad baserar Ni Er kreditbedömning på?
2. När gör Ni kreditbedömningar?
3. Förekommer det att Ni samarbetar med revisorer och i så fall i vilka sammanhang?
4. Hur stor tilltro har ni till revisorn och till den information som revisorn utger vid sin granskning av företag?
5. Upplever Ni att Era kunder upprättar bokslutet själv?
6. Upplever Ni att Era kunder ofta hänvisar och refererar till sina revisorer och i så fall i vilka situationer?
7. Gör Ni någon bedömning av revisorns opartiskhet och självständighet för att säkerställa den information som revisorn avger?
8. Händer det ofta att kundens revisor medverkar vid kundmöten?
9. Ser Ni några fördelar eller nackdelar med att revisorn är delaktig i upprättandet av bokslutet?
10. Om Ni bedömer att revisorn varit delaktig i framtagandet av bokslutet, hur påverkar detta Era beslut?
11. Har redovisningsskandalerna påverkat Ert arbetssätt vid riskbedömning?
12. Har Ert förtroende för revisorer och tilltron till informationen som revisorn lämnar förändrats efter redovisningsskandalerna, om ja på vilket sätt?
13. Hur uppfattar Ni debatten som råder om revisorers oberoende? Ser Ni att debatten är relevant ur kreditgivarnas perspektiv?
14. Idag tillåts revisorer att behålla en klient även fast hot mot oberoende föreligger, men endast om revisorn vidtar åtgärder mot detta. Vad anser Ni i sådana fall om trovärdigheten till revisorn och tilltron till informationen som revisorn avger?
15. Om Ni skulle misstänka att informationen Ni får ej är helt tillförlitlig, hur skulle ni då agera och hur skulle kreditgivaren kompensera sig för denna risk?